

193. Tiistaina 7 päivänä helmikuuta 1995

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

tehdään päätös ed. Helteen ym. välikysymyksestä n:o 8 hallituksen harjoittamasta työllisyyspolitiikasta 7234

Vaalaja:

1) Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali 7235

Toinen käsittely:

2) Ehdotus sähkömarkkinalaiksi „

Hallituksen esitys n:o 138
Talousvaliokunnan mietintö n:o 56

Kolmas käsittely:

3) Ehdotukset laeiksi rikoslain sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta 7236

Hallituksen esitys n:o 94/1993 vp
Lakivaliokunnan mietintö n:o 22
Suuren valiokunnan mietintö n:o 10

4) Ehdotukset kuntalaiksi 7243

Hallituksen esitys n:o 192
Lakialoitteet n:ot 70 ja 95
Toivomusaloite n:o 208/1991 vp
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 18

5) Ehdotus laiksi kunnallislain 92 ja 94 §:n muuttamisesta 7248

Hallituksen esitys n:o 7
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 19

6) Ehdotus laiksi tieliikennelain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 38
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 23
Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 8 a ja 8

7) Ehdotukset laiksi yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta 7249

Hallituksen esitys n:o 324
Lakialoite n:o 27/1993 vp
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 25

8) Ehdotukset laeiksi eräiden opetustoimen viran- ja toimenhaltijoiden oikeusasemaa koskevien säännösten muuttamiseksi „

Hallituksen esitys n:o 338
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 28

9) Ehdotus laiksi musiikkioppilaitoksista „

Hallituksen esitys n:o 258
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 29

10) Ehdotukset elintarvikelaiksi ja laiksi elintarvikevirastosta annetun lain 3 §:n kumoamisesta „

Hallituksen esitys n:o 325
Talousvaliokunnan mietintö n:o 57

11) Ehdotukset laeiksi korkolain sekä eräiden muiden lakien viivästyseurauksia koskevien säännösten muuttamisesta	7249	18) Ehdotus laiksi lääkelain muuttamisesta	7265
Hallituksen esitys n:o 292 Lakialoite n:o 7 Talousvaliokunnan mietintö n:o 58		Hallituksen esitys n:o 337 Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 52	
12) Ehdotus laiksi kemikaalilain muuttamisesta	7250	19) Ehdotukset laeiksi työntekijäin eläkelain 1 §:n sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta	7267
Hallituksen esitys n:o 359 Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 21		Hallituksen esitys n:o 356 Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 53	
13) Ehdotus laiksi merensuojelulain muuttamisesta	7251	20) Ehdotus laiksi maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta	„
Hallituksen esitys n:o 360 Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 22		Hallituksen esitys n:o 365 Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 54	
14) Ehdotus laiksi vesilain muuttamisesta	„	Ensimmäinen käsittely:	
Hallituksen esitys n:o 366 Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 23		21) Ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuodon 51 §:n muuttamisesta	„
Toinen käsittely:		Lakialoite n:o 86 Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 23	
15) Ehdotukset laeiksi Suomen Hallitusmuodon sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta	„	22) Ehdotus laiksi kiinteistöverolain muuttamisesta	7268
Hallituksen esitys n:o 285 Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16		Lakialoite n:o 64/1993 vp Toivomusaloite n:o 27 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 95	
16) Ehdotukset laiksi Suomesta Euroopan parlamenttiin valittavien edustajien vaaleista	7265	23) Ehdotus laiksi vakuutusyhdistyslain muuttamisesta	„
Hallituksen esitys n:o 351 Lakialoite n:o 89 Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18		Hallituksen esitys n:o 357 Talousvaliokunnan mietintö n:o 59	
17) Ehdotukset laeiksi valtiopäiväjärjestyksen ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta	„	24) Ehdotukset laeiksi vakuutusyhtiölain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä laeiksi ulkomaisia vakuutusyhtiöitä koskevien säännösten muuttamisesta	„
Lakialoite n:o 110 Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 19		Hallituksen esitykset n:ot 330 ja 348 Talousvaliokunnan mietintö n:o 60	

Pöydällepanoa varten esitellään:

25) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 21 eduskunnan oikeusasiamiehen toiminnastaan vuonna 1993 antaman kertomuksen johdosta (K 7) 7268

26) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 22 hallituksen esityksestä laeiksi Suomen Hallitusmuodon 38 §:n, valtioneuvostosta annetun lain ja valtion talousarviosta annetun lain muuttamisesta (HE 306) ”

27) Lakivaliokunnan mietintö n:o 25 hallituksen esityksestä laiksi kielilain muuttamisesta (HE 233) ”

28) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 18 Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan Pohjoismaiden neuvoston toiminnasta vuodelta 1993 antaman kertomuksen johdosta (K 17/1993 vp) ”

29) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 19 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetukset Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Haitia koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämistä annetun asetuksen muuttamisesta (A 3 ja 8) ”

30) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 20 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslavian liittotasavaltaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämistä annetun asetuksen muuttamisesta ja asetus eräistä väliaikaisista poikkeuksista Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslavian liittotasavaltaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämistä annetun asetuksen soveltamiseen (A 6 ja 7) 7269

31) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 21 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Etelä-Afrikkaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämistä annetun asetuksen kumoamisesta (A 5) ”

32) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 22 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Ruandaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämistä (A 4) 7269

33) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 30 hallituksen esityksestä nuorisotyölaiksi (HE 298) ”

34) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 51 valtioneuvoston kertomuksesta päihdeolojen kehityksestä vuonna 1993 (K 12) ”

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Paakkinen sekä edustajat Alho, Björkenheim, Donner, Haavisto, Hautala, Iivari, Jokiniemi, Jouppila, Jäätteenmäki, Kalliomäki, Kuuskoski, Laukkanen V., Laurila, Louvo, Luhtanen, Mattila, Myller, Niinistö, Ollila, Paasio, Pekkarinen, Pesälä, Rehn E., Rimmi, Rusanen, Rönholm, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Tiuri, Toivonen, Tuomioja, Törnqvist, Urpilainen, Vehkaoja, Vistbacka ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Jokiniemi ja Luhtanen.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Rimmi, virkatehtävien vuoksi edustajat Paakkinen ja Turunen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Jokiniemi, Luhtanen, Niinistö ja Törnqvist, tästä ja huomisesta päivästä sairauden vuoksi ed. Urpilainen, virkatehtävien vuoksi edustajat Donner, Hautala, Jäätteenmäki, Kalliomäki, Louvo, Mattila, Ollila, Paasio, Pekkarinen, Tiuri, Tuomioja ja Vistbacka sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Haavisto ja Vehkaoja, tämän kuun 9 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Iivari, Kanerva, Myller, Rönholm, Stenius-Kaukonen ja Väyrynen,

tämän kuun 10 päivään sairauden vuoksi ed. E. Rehn, virkatehtävien vuoksi edustajat Alho, Jouppila, Kuuskoski, Laurila, Rusanen ja Toivonen sekä yksityisasioiden vuoksi ed. V. Laukkanen,

tämän kuun 17 päivään sairauden vuoksi ed. Björkenheim sekä

tämän kuun 8 ja 9 päivästä virkatehtävien vuoksi ed. Ryynänen.

Ed. Helteen ym. välikysymys hallituksen harjoittamasta työllisyyspolitiikasta

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen tehdään nyt päätös ed. Helteen ym. välikysymyksestä n:o 8 hallituksen harjoittamasta työllisyyspolitiikasta. Keskustelu asiasta julistettiin viime keskiviikkona pidetyssä täysistunnossa päättyneeksi.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi yksinkertaisen päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: "Kuultuansa annetun selityksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen." Kutsun tätä puhemiehen ehdotukseksi.

Vastoin puhemiehen ehdotusta on tehty viisi ehdotusta perustelluksi päiväjärjestykseen siirtymiseksi, jotka ovat seuraavat.

Ed. Helle ed. Tennilän kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa: "Kuultuään valtioneuvoston vastauksen eduskunta toteaa, että valtioneuvosto on nostanut työttömyyden ennätyksellisen korkealle ja antanut pitkäaikaistyöttömyyden kasvaa. Eduskunta katsoo, että valtioneuvosto ei ole esittänyt toimenpiteitä työttömyyden ja ennen kaikkea pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseksi, ja toteaa, että valtioneuvoston jäsenet eivät nauti eduskunnan luottamusta, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

Ed. Lipponen ed. Koskisen kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa: "Eduskunta toteaa, että hallitus ei ole toistuvista esityksistä huolimatta suostunut neuvottelemaan eri yhteiskuntapiirien kanssa suurtyöttömyyden vähentämisestä ja tasavallan presidentin asettaman työllisyystyöryhmän esitysten käytännön toteutuksesta, vaan on jättänyt erityisesti pitkäaikaisten ja nuorisotyöttömyyden hoitumisen markkinavoi-
mien varaan ja näin jättänyt keskeisimmän yksilön kansalaisturvaan ja -oikeuteen liittyvän asian hoitamatta eikä se näin ollen nauti eduskunnan luottamusta, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

Ed. Luukkainen ed. Ukkolan kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa: "Eduskunta toteaa, että hallituksen toimet pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyden lieventämiseksi ovat olleet riittämättömät eikä se ole toiminut ekologisesti kestävässä työllistämisen edistämiseksi ja että hallitus on epäonnistunut elinkeino-, koulutus-, sosiaali- ja veropolitiikan soveltamisessa määrätietoiseen työllisyyden hoitoon, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

Ed. Hiltunen ed. Mäkelän kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa: "Kuultuään hallituksen selityksen eduskunta edellyttää talous-, työllisyys- ja yhteiskuntapolitiikkaa, joka on kokonaisuutena työllisyyttä edistävää, rahoitus-, koulutus- ja muiden järjestelmien tarkistamista uusien yritysten ja työpaikkojen syntymistä kannustavaksi, kaikkeen yhteiskunnalliseen päätöksentekoon liitettäväksi arvio tehtävän päätöksen työllisyysvaikutuksista sekä erityisen talous- ja työllisyystoimenpideohjelman valmistelemisen käynnistämistä, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

Ed. Jurva ed. Mäkipään kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa: "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle välittömästi esityksen työllisyyslain muuttamiseksi siten, että velvoitetyöllistäminen pitkäaikaistyöttömien ja nuorisotyöttömien osalta palautetaan työllisyyslakiin vielä tämän eduskunnan aikana, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s : Päiväjärjestykseen siirtymistä koskevista ehdotuksista äänestettäessä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Helteen ehdotuksesta ed. Lipposen ehdotusta vastaan, sitten voittaneesta ed. Jurvan ehdotusta vastaan, sitten voittaneesta ed. Luukkaisen ehdotusta vastaan, sitten voittaneesta ed. Hiltusen ehdotusta vastaan ja lopuksi voittaneesta ehdotuksesta puhemiehen ehdotusta vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Lipposen ja ed. Helteen ehdotusten välillä.

Ed. Lipposen ehdotus "jaa", ed. Helteen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 30 ei-ääntä, 8 tyhjää; poissa 39. (Ään. 1)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Lipposen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Jurvan ja ed. Lipposen ehdotusten välillä.

Ed. Jurvan ehdotus ”jaa”, ed. Lipposen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 65 ei-ääntä, 11 tyhjää; poissa 37. (Ään. 2)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Jurvan ehdotuksen.

3) Äänestys ed. Luukkaisen ja ed. Jurvan ehdotusten välillä.

Ed. Luukkaisen ehdotus ”jaa”, ed. Jurvan ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 145 jaa- ja 4 ei-ääntä, 13 tyhjää; poissa 37. (Ään. 3)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Luukkaisen ehdotuksen.

4) Äänestys ed. Hiltusen ja ed. Luukkaisen ehdotusten välillä.

Ed. Hiltusen ehdotus ”jaa”, ed. Luukkaisen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 126 jaa- ja 28 ei-ääntä, 8 tyhjää; poissa 37. (Ään. 4)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Hiltusen ehdotuksen.

5) Äänestys ed. Hiltusen ehdotuksesta puhemiehen ehdotusta vastaan.

Puhemiehen ehdotus ”jaa”, ed. Hiltusen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 73 ei-ääntä; poissa 37. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt puhemiehen ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksen 1) asiana on Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali. Kun vaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan jäseniksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että valituksi on tullut ehdokaslistan mukaisesti Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan jäseneksi ed. M. Laukkanen.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus sähkömarkkinaiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 138
Talousvaliokunnan mietintö n:o 56

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 56. Viime perjantaina pidetyssä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—3 § ja 1 luvun otsikko, 4—8 § ja 2 luvun otsikko, 9—15 § ja 3 luvun otsikko, 16 § ja 4 luvun otsikko, 17—20 § ja 5 luvun otsikko sekä 21 ja 22 § hyväksytään keskustelutta.

Uusi 22 a §, jota ei ole mietinnössä

Keskustelu:

Ed. **P a l o h e i m o :** Arvoisa puhemies! Ehdotan uutta 22 a §:ää II vastalauseen mukaisesti. Siinä pyritään tukemaan tuulivoimaa ja muuta pienimuotoista voimaa takaamalla tilaukset sähkön tuottajilta.

Ed. **H a s s i :** Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Paloheimon ehdotusta. Tämä järjestelmä on mm. Kaliforniassa johtanut uusiutuvan energian käytön lisääntymiseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Paloheimo ed. Hassin kannattamana ehdottanut, että lakiin lisättäisiin uusi 22 a § II vastalauseen mukaisesti.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Paloheimon ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 120 jaa- ja 36 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 40. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

23—27 § ja 6 luvun otsikko, 28—34 § ja 7 luvun otsikko, 35—37 § ja 8 luvun otsikko, 38—43 § ja 9 luvun otsikko, 44—47 § ja 10 luvun otsikko, 48—53 § ja 11 luvun otsikko sekä 54 ja 55 § ja 12 luvun otsikko, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotukset laeiksi rikoslain sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 94/1993 vp
Lakivaliokunnan mietintö n:o 22
Suuren valiokunnan mietintö n:o 10

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään toisessa käsittelyssä päätetyistä, hallituksen esitykseen sisältyvistä ja lakivaliokunnan mietinnössä ehdotetuista lakiehdotuksista, jotka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Koska 2. ja 3. lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti:

Ensin tehdään päätös siitä lakivaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee 2. ja 3. lakiehdotuksen julistamista kiireellisiksi. Jos lakivaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotusten hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos sitä vastoin ehdotus lakiehdotusten julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotusten hyväksymisestä jätettäväksi leppäänsä ensimmäisiin vaalien jäljellä pidettävään varsinaisiin valtiopäiviin tai niiden hylkää-

misestä. Sen jälkeen päätetään muista lakiehdotuksista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Nyt lopullisessa kolmannessa käsittelyssä oleva rikoslain uudistus on kaiken kaikkiaan suuritöisimpiä koko tämän eduskuntakauden aikana valmistuneista lainsäädäntömuutoksista. Tämä on erittäin merkittävä ja hyvin pitkävaikutteinen uudistus; rikoslakihan on tarkoitettu säädettäväksi hyvin pitkäksi aikaa. Se ei ole sen tyyppistä lainsäädäntöä, jota muutellaan suhdanteiden ja eduskunnan voimasuhteiden vaihtuessa. Valitettavasti tämä todella hyvin pitkäjänteiseksi tarkoitettu uudistus ei ole aikanaan toistaiseksi saanut kovinkaan paljon huomiota julkisuudessa.

Julkisuudessa on ollut esillä melkein ainoastaan se sinänsä tärkeä asia, jossa eduskunnan täysistunto muutti lakivaliokunnan mietintöä. Tämä muutoshan koskee ympäristörikosten vanhentumisaikaa. Koska eduskunnan täysistunnon tekemän päätöksen jälkeen on esitetty epäilyjä säädetyn pykälän tulkinnasta, haluan selvyuden vuoksi ehdotuksen tekijänä todeta eduskunnan pöytäkirjaan sen, mitä pykälällä on tavoiteltu.

Ympäristörikosten vanhenemista koskeva pykälä on muotoiltu siten, että muiden ympäristörikosten paitsi lievimmän eli ympäristörikkomuksen vanhenemisaika on vähintään kymmenen vuotta. On epäilty tämän tarkoittavan muitakin kuin rikoslaissa mainittuja tekoja. Mielestäni pitäisi olla aivan selvää, että pykälä tarkoittaa vain niitä tekoja, jotka on mainittu samassa rikoslain luvussa.

Rikoslain uudistuksen yhtenä lähtökohtanaan on ollut se, että kaikkiin inhimillisen toiminnan alueisiin liittyvät vakavimmat rikokset eli sellaiset, joista voi seurata vankeusrangaistus, kootaan rikoslakiin ja erityislaeissa on sitten erilaisista pienemmistä teoista säädetty sakkorangaistukset. Mielestäni on aivan selvää, että kun tämä pykälä nyt on muotoiltu sillä lailla, että rikoslain 48 luvussa mainituista teoista lievin on suljettu erityisen pitkän vanhenemisajan ulkopuolelle, ei olisi loogista tulkita sitä niin, että pykälä koskisi myös muissa erityislaeissa mainittuja vielä lievempiä tekoja.

Lakivaliokunnassa on ollut esillä se, että rikosten vanhentumisaikojaa kaiken kaikkiaan

pohditaan uudestaan kokonaisuutena. Nähdäkseni ratkaisu, jonka eduskunta ympäristörikosten vanhenemisen osalta on tehnyt, on periaatekanta. Vanhentumisaikajärjestelmää kokonaisuutena uudestaan pohdittaessa voidaan päätyä rakenteeltaan toisenlaiseen järjestelmään, kunhan se toteuttaa saman lopputuloksen eli sen, että ympäristörikoksissa tekijä ei voi päästä kuin koira veräjältä sen johdosta, että teon paljastuessa kenties useita vuosia tekemisen jälkeen teko olisi jo vanhentunut. Jos sama lopputulos saadaan aikaan toisenlaisella järjestelyllä, sehän toteuttaa sen tarkoituksen, joka tällä eduskunnan päättämällä pykälällä on.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tämä on vähän kiusallinen asia, mistä ed. Hassi juuri mainitsi. Rikosten vanhentuminenhan perustuu rikoksen rangaistukselliseen törkeyteen. Aivan ilmeisesti ed. Hassin ajatuksessa haetaan tietyn asteista korvausvastuuta ja pidennettyä vanhentumista. Tältä pohjalta minä asian ymmärtäisin. Meillähan on ympäristövahinkojen korvaamisesta laki, joka tietysti aika pitkälläkin aikavälillä vastaa siitä, että ympäristörikoksen tekijää rangaistaan, joten ympäristön turmeleminen tulee vahingonkorvauksen kautta tässä tapauksessa käsiteltyä.

Mutta olen kyllä sitä mieltä, kuin ed. Hassi epäili yrittäen puolustella omaa esitystään: Jos lähdetään poikkeukselliseen rikoksen vanhentumiseen, se on silloin pielessä, koska normaalisti vanhentuminen on liitetty rikosten rangaistavuuden asteikkoihin. Tässä ei nyt asiaa perustella sillä eli tämä on aika lailla pahasti pielessä rikosoikeuden yleisiin vanhentumisaikojen perusteisiin nähden tavalla, jota ei voida kyllä puolustella.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi lakivaliokunnan jäsenenä tietää aivan hyvin, että samassa yhteydessä, kun rikoslakiuudistuksen kakkosvaihe käsiteltiin lakivaliokunnassa, käsiteltiin myös laki yhteisön rangaistusvastuusta, jossa siinäkin on säädetty erityinen pidempi vanhenemisaika. Yhteisösakon alaisten tekojen lyhin vanhentumisaika on viisi vuotta. Eli tässä asiassa ed. Aittoniemi puhuu vastoin parempaa tietoa, jos hän tarkoitti väittäen, että erityinen vanhenemisaika olisi täysin poikkeuksellisen ratkaisu. Sinänsä vahingonkorvaus ja rikosoikeudellinen seuraamus ovat eri asioita.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En puhunut yhtään vastoin parempaa tietoa. Oikeushenkilön rangaistusvastuussa on kysymys sellaisesta rangaistustyyppistä, joka asettuu tietyn asteisen rangaistuksen ja tietyn asteisen rikoksen kautta saadun hyödyn puoliväliin. On aivan eri asiasta kysymys oikeushenkilön rangaistusvastuussa kuin tässä asiassa, jossa puhutaan rikosten rangaistusmaksimista, jonka perusteella normaalisti asetetaan rikosten vanhenemisaika. Oikeushenkilön rangaistusvastuun tuominen vertailtavaksi ei kuulu tähän asiaan ollenkaan.

Näen edelleen, että jos hyväksytään ympäristörikoksissa erityinen kymmenen vuoden vanhentumisaika ja kuitenkin pohjalähtökohtana on rangaistusmaksimit suomalaisessa vanhentumiskysymyksessä, niin tämä on pahasti pielessä eikä sovi oikeastaan mihinkään paikkaan. Näin se on, ed. Hassi, vaikka olettekin toista mieltä.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ympäristörikosten erityinen vanhenemisaika, kymmenen vuotta, on jo hyväksytty.

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva hallituksen esityspaketti olisi kaikessa mahtavuudessaan ja laajuudessaan ihan oikeastikin ansainnut kiihtymyksen, mielenkiinnon, kovan puheensorinan ja kaiken sen huomion, mitä jo viime vuosisadalta peräisin olevan rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toinen osa minun mielestäni suomalaisessa oikeushistoriassa olisi tarvinnut. Se on kaiken kaikkiaan mennyt viime metreillä eduskunnassa varsin pienellä huomiolla. Aivan kuten ed. Hassi puheenvuorossaan toi esille, oikeastaan mielenkiinto täällä salissa ja ainakin lehdistön piirissä on kohdistunut pelkästään niihin seikkoihin, jotka ovat täällä muuttuneet. Kyseessä on sinänsä tärkeä asia. Itse kannatin ed. Hassin ehdotusta ympäristörikosten vanhentumisaajan nostamista poikkeukselliseen kymmeneen vuoteen. Mielestäni sille on hyvät perusteet.

Ensinnäkin vanhentumisaajat, kuten ed. Aittoniemi täällä sanoi, ovat perinteisesti Suomessa perustuneet rangaistavuuteen ja tätä kautta järjestelmä on ollut omalla tavallaan hyvin selkeä. Kuitenkin nykyjärjestelmässäkin on jo aikaisemmin ollut poikkeuksena se, että virkamiesten tekemistä rikoksista on ollut pidennetty rangaistusaika, koska teon luonteeseen on kuulunut se, että niin kuin me kaikki julkisuudestakin tiedämme niiden julkitulo kestää usein tavallista kauem-

min, koska virkamies itse on omien asioittensa päällä, jos näin voi sanoa.

Tässä mielessä oikeuspoliittisessa keskustelussa on jo pidempään pohdittu sitä, voitaisiinko kuitenkin joitakin poikkeuksia vanhentumisaikeihin tehdä. Tällöin on nostettu nimenomaan ympäristörikokset yhdeksi ja talousrikokset toiseksi ryhmäksi.

Mielestäni nyt tehty ratkaisu on erinomainen signaali — kun hallituskin haluaa käyttää tätä sanaa — siihen suuntaan, että tämän tyyppistä poikkeamista voidaan tehdä. Se sopii aivan hyvin tähän järjestelmään. Se on sidottu silloin tekooppiin. Sekä ympäristö- että talousrikoksissa on aivan ymmärrettävää se, että ne usein putkahtavat julkisuuteen, ne tulevat tiedetyiksi vasta pitkän ajan päästä. Pitäisikö vanhentumisaikea laskea tästä, niin kuin asiantuntijat ovat työryhmässään miettineet, on toinen kysymys. Siihen liittyy myös eräitä epäkohtia. Nämä varmaan aikanaan tullaan julkisuudessa pohtimaan.

Eduskunta on siis toisessa käsittelyssä hyväksynyt ympäristörikoksille pidemmän vanhentumisajan. Se on erinomainen asia. Myös hyvin monet asiantuntijat lakivaliokunnassa olivat tällä samalla kannalla. Tietääkseni myös substanssiministeriö, ympäristöministeriö, ja ympäristöministeri hyvin iloisena ottivat vastaan tämän muutoksen.

Toinen asia, joka osittain tähän liittyy, on kysymys yhteisösakosta. Meillähan on tässäkin suhteessa ollut hyvin klassinen suhtautuminen rikosoikeuteen. Meillä on ollut vankeutta ja sakkoa, joka on muunnettavissa vankeudeksi. On katsottu, että rangaistavaksi voi tulla vain luonnollinen henkilö. Yhteisösakokeskustelu on minun muistikuvani mukaan kestänyt jo kymmenkunta vuotta eli koko sen ajan, kun nyt käsiteltävänä oleva rikoslakiprojekti on ollut ole-massa. Yhteisösakon saamiseen meidän järjestelmämme on ollut aivan selvät syynsä. On sääli, että kun yhteisösakkoa käsiteltiin täällä, sen vanhentumisajassa ei voitu mennä viidestä vuodesta kymmeneen vuoteen, niin kuin ehdotin. Se olisi ollut kauniissa sopusoinnussa nyt hyväksytyn ympäristörikoksen vanhentumisajan kanssa.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan voi olla kohtuullisen tyytyväinen nyt jo kolmannessa käsittelyssä olevan rikoslakiuudistuksen toisen osan käsittelyyn eduskunnassa. Haluan vielä erikseen mainita sen, että mielestäni hallituspuolueiden kansanedustajat lakivaliokunnassa osoittivat hyvää oikeudentajua muuttaessaan

hallituksen esityksen ns. kansankiihotuspykälän kohdalta vastaamaan nykytilannetta. Olisi ollut melkoisen omalaatuinen tilanne, jos Suomessa Euroopan neuvoston ja EU:n julistamana suvaitsevaisuuden vuonna, ja YK:kin siinä on mukana, me olisimme yhtäkkiä lieventäneet kansankiihotuksen tekemuotoa tai rangaistusta. (Ed. Laine: Se on hyvin ajankohtainen asia!) Se olisi mielestäni ollut erittäin huono signaali siitä, miten me suhtaudumme rasismiin ja rasismiin vastustamiseen.

Toinen syy on tietysti se, aivan niin kuin ed. Laine jo välihuutona totesikin, että mitä enemmän aika kuluu ja mitä enemmän ollaan menossa monikulttuuriseen yhteiskuntaan — sehän ei tule tapahtumaan vaikeuksista — sitä enemmän tällä pykälällä on myös käyttöä. On erinomaisen hyvä asia, että yhteiskunta kertoo, että on oltava suvaitsevainen, on käyttäydyttävä meidän eettisten periaatteidemme mukaisesti kaikkien ihmisten kanssa, ovat he rodultaan tai kulttuuriltaan kuinka paljon tahansa meistä poikkeavia. Ihan samalla tavoin meillä on oikeus vaatia, että he Suomessa myös noudattavat näitä periaatteita.

Tässä mielessä vielä kerran kiitokset siitä, että valiokunnan kanta säilyi täällä salissa. Minusta on erittäin hyvä, että tältä osin me olemme pitäneet pykälän sekä tekemäärityksen että rangaistuksen osalta entisellään. Sehän ei ole mikään iso rangaistus, mutta joka tapauksessa parin vuoden vankeusrangaistus on juuri sopiva uhka tästä teosta.

Sen sijaan minua jäi kovasti kiusaamaan se, että työrikosten osalta ei voitu edetä asiaa valmistelleen professorikomitean ehdotusten mukaisesti. Professorikomiteahan ehdotti, että työrikokset olisi jaettu kahteen ryhmään, niin kuin kaikki muutkin rikokset pääsääntöisesti, eli tavalliseen tekemuotoon ja törkeään tekemuotoon. Täällä sen paremmin lakivaliokunta kuin myöskään eduskunnan suuren salin hallituspuolueiden enemmistö ei voinut hyväksyä sitä, että olisimme ottaneet myös työrikosten osalta ns. törkeän tekemuodon käyttöön.

Siihen ei voi olla rikosoikeudellisesti kovin loogisia perusteita. Kaikki asiantuntijat, joita me kuulumme työrikoksista, kaikki alan professorit, myös rikosoikeuden puolen professorit, eduskunnan apulaisoikeusasiamies Pirkko K. Koskinen, joka on lisäksi entiseltä ammatiltaan työoikeuden erikoisasiantuntija ja perehtynyt nimenomaan tähän aihepiiriin erinomaisen hyvin, kaikki puolsivat sitä, että olisimme ottaneet tyyppillisen tavallinen rikos — törkeä rikos -luo-

kituksen ja toimineet tässä mielessä pitkäjänteisesti.

Ainoa syy, joka minulle sanottiin epävirallisessa keskustelussa, oli että näin on sovittu hallitusta asetettaessa. Totta kai erilaisista asioista voidaan sopia hallitusohjelmaa tehtäessä, mutta hieman erikoinen maku jää siitä, että on pitänyt hallitusta tehtäessä sopia jonkun tai joidenkin kanssa siitä, että yhteisösakkoa tai tätä törkeää tekemuotoa ei voida rikoslakiprojektiin hyväksyä. Se poikkeaa aika tavalla perinteisestä rikoslain valmistelusta.

Vaalien jälkeen tulee uusi hallitus ja uusi eduskunta. Kun me saamme rikoslakiprojektin kolmannen osan eduskuntaan, niin toivottavasti silloin voidaan tähän suhtautua niin kuin normaalisti rikosoikeusuudistukseen tehdään ja voidaan myös tältä osin kirjoittaa oikeanlainen teksti sisälle. Kysymys ei tässäkään asiassa ole mistään verenhimoisesta kostoajattelusta. Siinä on erittäin alhaiset rangaistusasteikot komiteamietinnössään ja me oppositio emme myöskään muuta ehdottaneet.

Jään vaan ihmettelemään sitä, onko ihmisen terveys niin paljon pienempiarvoinen asia tehtaantorttien sisäpuolella kuin ulkopuolella, että tällaiseen jaotteluun voidaan mennä. Sen jälkeen kun eduskunta on hyväksynyt ympäristörikoksiin pidemmät vanhentumisaajat, niin näyttää aikaisempaakin vielä koomisemmalta, että työriksen osalta on poikettu lievempään suuntaan.

Vakavan asian, rikoslakiprojektin, yhteydessä voisi sanoa yhden hieman keventäväkin asian. Kyse on pykälästä, jossa halutaan säännellä ihmisten käyttäytymistä. Se menee ulkomuistista jotenkin näin, että joka metelöittää tai kiroilee jne., voi saada sakkoa ja poliisilla on myös pidätysoikeus. Me olimme sitä mieltä, valiokunnan vähemmistö, että jos niin hiljaa kiroilee, että sitä ei voi pitää metelöintinä, niin tällaisessa tapauksessa tämä käytös, joka sinänsä ei ehkä ole hyvää, ei kuitenkaan kuulu rikoslain puolelle. Oppositio ei kuitenkaan halunnut laittaa tätä vastalauseisiin, kun kysymys oli erittäin pienestä asiasta. Täällä salissa edustajat Polvi ja Hassi jakoivat muutosehdotuksen, jonka puolesta mm. sosiaalidemokraattien enemmistö äänesti. Uskon, että aika moni tässä salissa ei ole kovin paljon kiinnittänyt huomiota siihen, että on tullut sanktioineeksi myös niin hiljaisen kiroilun, jota ei voi metelöintinä pitää. Se on kuitenkin nyt sitten eduskunnan päätös ja sellaisenaan säilynyt viime vuosisadalta, joten sitä tietysti sellaisena on myös kunnioitettava.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan tuoda esille sen, että kun rikoslakiuudistus on kaikkiaan kestänyt nyt jo yli kymmenen vuotta ja viimeinen osa on tulossa mitä todennäköisimmin seuraavalle eduskunnalle, niin toivoisin, että seuraava eduskunta vielä kerran miettisi rikosten keskinäisen tuomittavuuden, niihin sopivat rangaistukset, kun se saa todennäköisesti myös seuraamusjärjestelmää koskevat uudistukset käsiteltäväkseen, ja löytäisi sellaisen ratkaisun, joka voisi kestää yhtä kauan suomalaisessa yhteiskunnassa kuin on nyt käytössä oleva rikoslaki. Joku voi sanoa, ettei se sitä sataa vuotta tule kestäämään kuin nykyinen rikoslain pohja. Mutta jos edes tavoitteena on se, niin mielestäni silloin säilyy rikoslain kaikkein tärkein asia, että se tietyllä tavalla yhdistää yhteiskunnassa eri sukupolvia. Se on sitä eettistä pohjaa, joka ei kovin nopeasti yhteiskunnassa muutu ja jonka kaikkein vähiten pitäisi olla muuttuvainen erilaisten hallituskoalitionpanojen tai eduskunnan poliittisten voimasuhteiden mukaan.

Hyvä on tietysti muistaa myös se, että vaikka rikoslaki jokaisessa yhteiskunnassa on välttämätön, niin harvoin rangaistuksilla kuitenkaan rakennetaan onnellista yhteiskuntaa. Ne keinot on eduskunnallakin osittain muualla käytössään ja toivottavasti se seuraavan kauden aikana myös niihin ryhtyy.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Halonen kiinnitti aivan oikein huomiota valmistelun pituuteen. Olen itse siihen osallistunut ja täytyy nyt kyllä sanoa, että itsevaltiaan keisarikin aikana rikoslain kokonaisuudistus vei 15 vuotta. Jos demokratiassa päästään edes alle 20 vuoden, minusta se on erittäin hyvä saavutus.

Rikoslaisahan yhteiskunta aina määrittelee ja tavallaan järjestää kaikkein torjutuimmat teot. Siinä mielessä tämä toisen vaiheen uudistus on tärkeä, koska siellä rikosoikeudellinen sääntely, joka tietenkään ei ole ensisijainen, viedään aivan uusille elämänalueille, jotka tänä päivänä ovat tärkeitä. Ne ovat työelämä ja ympäristö. Se rikoslaki, jota nämäkin säännökset korvaavat, rakentui sille, että tärkeimpiä suojelukohteita yhteiskunnassa oli omaisuus ja keisari, uskonto. Nämä ovat tietysti edelleen keisaria lukuun ottamatta rikoslain tärkeitä suojakohteita, mutta tämän päivän ongelmat ovat todella toisaalla. Ne ovat meidän yhteisessä käyttäytymisessämme, vaihdannassa. Tärkeämpää kuin varkausrikosten torjunta on petosten ja talousrikosten torjun-

ta, jotka ovat yhteiskunnallisesti paljon kalliimpia, unohtamatta tietenkään sitä, että yksityisten ihmisten omaisuutta on jatkuvasti myös rikossäännöksiin suojattava. Tämä ideologinen alueen laajentuminen on minusta rikoslain uudistuksessa hyvin keskeinen ja, niin kuin ed. Halonen totesi, tähän olisi voinut paljon enemmän myös kiinnittää julkista huomiota.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Tämä on hyvin tärkeä laki ja hyvin tärkeistä asioista on kysymys. Olen pahoillani siitä, että en ole itse asiassa aikaisemmin ennättänyt tai tajunnut puuttua pariin asiaan. Rikoslain uudistuksessa, lakiesityksessä, joka meillä nyt on kolmannessa käsittelyssä, laajennetaan virkamiesten salaisuussäännöksiä. Se tunnustetaan myös hallituksen lakiesityksen perusteluissa. Minulle on kerrottu, että itse asiassa periaatteessa ei laajenneta rikoslain ulottuvuutta, vaan säädökset vain kerätään tähän samaan lakiin.

Olipa niin tai näin, joka tapauksessa systeemi ja yhteiskunta on menossa siihen suuntaan, että ellei nopeasti oikeusministeriössä ryhdytä valmistelemaan tiedonvälityksen lähdesuojan tiukentamista, jossakin vaiheessa se murtuu ja paukahtaa. Kysymys on demokraattisen yhteiskunnan perusasioista eli siitä, että virkamiehiä ja heidän toimintaansa valvotaan. Yksityisten kansalaisten puolesta sitä valvontaa tekevät nimenomaan tiedotusvälineet. Jos niiden toimintamahdollisuuksia pikkuhiljaa hienovaraisesti itse kunkin lain yhteydessä romutetaan ja murretaan, demokratiaakin samalla murretaan. Ei pelkää tässä laki vaan myös mahdollisesti poliisilaki avaa uusia mahdollisuuksia murtaa lähdesuojaa. Pakkokeinolain tulkinta on tässä suhteessa epämääräinen. Kun uusi hallitus ja uusi oikeusministeri astuvat tehtäväänsä, toivon, että nimenomaan tiedonvälityksen oikeus pitää kaikissa oloissa ja uutislähteensä salaisina vahvistettai- siin nykyistä selkeämmin.

Toinen asia, johon olisin puuttunut tässä nimenomaisessa asiassa, on lakiesityksen 12 luvun 2 §. Tästä asiasta kirjoitti tänä päivänä Helsingin Sanomissa minua huomattavasti parempi asiantuntija, päätoimittaja Simopekka Nortamo. Olen lukenut koosteen lakivaliokuntaan lähetetyistä lausunnoista, ja ymmärtääkseni päätoimittaja Nortamon ohella kaikki tiedonvälityksen kanssa joissakin tekemisissä olevat instanssit ovat kritikoineet sotaanlylyttämispäälää. Tuotiin hyvin selkeästi esille, mihin tämä pykälä, joka nyt on hyväksytty toisessa käsittelyssä, saattaa johtaa.

Niin pääministeri, puolustusministeri kuin puolustusvoimain komentaja ovat ilmoittaneet, että Suomi tarvitsee valmiusjoukot. Rauhanturvaamistehtävää laajennetaan niin, että valmiusjoukot tarvitaan. Jos valmiusjoukoilta edellytetään tietyissä olosuhteissa puuttumista tai osallistumista sanotaanko nyt Irakin tapauksen kaltaiseen sotaan ja jos tätä toimintaa lehdistössä tuetaan, silloin lehdistö syöllistyy 2 §:n rikkomiseen eli sotaan yllyttämiseen. Tämä on hyvin järeä pykälä sen takia, että pykälän viimeisen momentin mukaan sotaan yllyttämisestä voidaan tuomita vankeuteen vähintään yhdeksi tai enintään kymmeneksi vuodeksi.

Arvoisa puhemies! Halusin vain ihan lyhyesti tuoda esille pari asiaa. En hyväksy yhteiskunnassa olevaa piilevää pyrkimystä rajoittaa tiedonvälitystä, mikä merkitsee kansalaisten tiedonsaamisen oikeuden vähenemistä. Kysymys on demokratian kannalta ja koko meidän järjestelmämme kannalta ensiarvoisen tärkeästä asiasta. On kysymys hallitusmuodon 10 §:stä, sananvapauspykälästä. Jos tätä eri lakien yhteydessä pikkuhiljaa ryhdytään romuttamaan, todellakin demokratia on hyllyvässä suossa.

Sitten olisin puuttunut ihan pieneen asiaan, josta me myös äänestimme, eli kiroilun kriminalisointiin. En ymmärrä, miten eduskunta, vaikka nyt on vaalit tulossa, viitsii tällaisiin asioihin puuttua rikoslainsäädännössä. Kyllähän me aikuiset tietenkin pystymme olemaan voimasanoja käyttämättä, mutta pystyvätkö lapset ja tajuavatko he, jotka ovat kuitenkin rikoslain alaisia, että he syöllistyvät tietyllä tavalla lain rikkomukseen? Tietenkin on kysymys siitä, että totta kai kotona täytyy opettaa lapsia käyttäytymään ihmisiksi. Mutta en usko siihen eduskunnassa joka ikisessä laissa ilmenevään pyrkimykseen, että ihmisiä muutetaan käyttäytymistä kriminalisoimalla. Ihmisiä muutetaan kasvatuksella, tiedottamisella ja tuomalla tosiasiat tietoon. Tämän tyyppinen lainsäädäntö ylipäänsä on vastoin henkilökohtaista moraaliani.

Ed. Halonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola puuttui mielestäni sananvapauden osalta erittäin tärkeään asiaan. Hänen mainitsemiensa lakien lisäksi hallitushan on antanut myös lainmuutosehdotuksen jo nyt rikoslakiin, joka koskisi EU-päätöksenteon yhteydessä tapahtuvaa tiedon salassapitoa. Se oli kuitenkin sen verran puutteellisesti valmisteltu, että siihen pieni lisäaika tekee hyvää.

Kuitenkin siinäkin oli tunnusomaista se, että minusta tuntuu, että tavalliset ihmiset, jos näin voi sanoa, ovat enemmän olleet huolissaan siitä, kuuluuko lahjonta niin yleisenä haitallisena ilmiönä EU:n päätöksentekoon, kuin Länsi-Euroopan lehdistöstä joskus voisi saada käsityksen, ja eikö se pitäisi ensimmäisenä käsitellä rikoslaissa eikä suinkaan sitä, jos joku sattumalta kertoo jotakin EU-asioista. Tämä asia ei ehkä etene, mutta jo mainitut hallituksen esitykset, joita ed. Ukkola toi esille, aiheuttivat opposition puolelta syyn tehdä vastalauseen, koska mielestämme liikuttiin niillä rajoilla, jotka haitallisella tavalla vaikuttavat ilmaisuvapauteen.

Ed. Aittomies: Rouva puhemies! Kun naiskansanedustajat pääsevät halkomaan ja katkomaan kiro sanoja, tehdään pienestä ja olemattomasta asiasta ihan suurin rikoslain kokonaisuudistuksessa. Kiroilemisen rangaistavuus ei tarkoita tietenkään sitä, että jos kadunkulmassa supisee itseksensä ärräpäitä ja perkeleitä jostakin syystä, siitä rangaistaisiin rikoslain mukaan. Kysymyksen on yleensä meluamispykälästä, ja kiroaminen tässä tarkoittaa sellaista, mihin nyt suomalainen ja yleensä mies pystyy, mutta naisetkin osaavat kirot. Jos metelöimällä ja käyttämällä kiro sanoja, joita kuitenkin yhteiskunnassa pidetään vielä hylättävinä, häiritsee yleistä rauhaa, tunnusmerkistö on aivan oikea siinä tapauksessa.

Kiroileminen olisi tietysti voitu jättää poisikin. Toisaalta on ihan mukavaa, ed. Halonen, että siellä on vanhasta hyvästä lainsäädännöstä vielä edes jokin kohta, jossa voidaan muistella, että tuollaisia sanoja ja tuollaista sanontatapaa käytettiin vanhassa hyvässä lainsäädännössä. Toisin sanoen se vielä vain tehostaa yleistä metelöimistä, jos siinä on kaikki löydettävät ärräpäät, kiro sanat ja hävyttömyydet. Tätä se tarkoittaa eikä normaalia, tavallista kiroamista. Jos potkaisee isonvarpaan kyntensä kiveen ja laskee vähän helpottavaa tulemaan, ei tästä ilkeilytapykälällä rangaista. Siinä on tarkoitettu yleistä häirintää, yleistä järjestystä ja yleistä ilmapiiriä vastaan. Ei tätä asiaa nyt sen enempää kannata käsitellä, vaikka puhuinhan minäkin siitä jo pari minuuttia, ei silti.

Mutta muutama asiaan, rouva puhemies, rikoslainsäädännössä, kun siihen nyt vielä palattiin. Ed. Halonen puhui työrikkosten rangaistavuudesta, ja pysyn siinä kannassa, jonka olen aikoinaan ottanut. Ed. Halonen on jossakin maininnut, että varmasti meilläkin esimerkiksi kes-

kustassa oli jossakin määrin myönteistä suhtautumista kaksiportaiseen rangaistavuuteen. Toisin sanoen olisi ollut tavallinen, normaali asteikko ja sitten törkeän rikoksen asteikko. Mutta näin tehtiin ja siinä on pysytty ja sillä selvä. Perusteena oli se, että kun on yksiportainen rangaistavuus, jossa maksimi on yksi vuosi, kun nyt uuden ehdotuksen mukaan olisi tullut vain puoli vuotta ja kun yleensä kuitenkin käytetään perusasteikkoa, se lakiehdotuksen mukaan saattaa monessa tapauksessa tulla ankarammaksi työrikkoksissa kuin se, että se on kahdessa portaassa, joista ylemmää ja törkeämpää porrasta vain harvoin käytetään. Tässä tapauksessa sen mukaan tämä laki, jossa on vuoden maksimi puolen vuoden sijasta, se on tietyllä tavalla ankarampi peruste. Tämä oli meidän näkökantamme, ja uskon, että ed. Halonenkin näkee asian taitavana juristina myös tältä kannalta ja varmaan ymmärtää ja hyväksyy tämän puolen.

Mutta on yksi asia, jota minä en vieläkaan ymmärrä rikoslain kokonaisuudistuksessa ja josta tein vastalauseen, ja se oli rikoslain 12 luvun 5 §, ulkopoliittisen luottamusaseman väärinkäyttäminen. Nykyisin vielä voimassa olevassa laissa on tätä koskeva rangaistus. Jos Suomea edustava henkilö, virkamies, ministeri tai kuka hyvänsä silloin, kun neuvottelee Suomen etujen puolesta ulkopoliittisena toimeksiantona, aiheuttaa tahallaan suomalaiselle yhteiskunnalle tappiota tai voidaan sanoa törkeällä tuottamuksellakin, näinkin voidaan asiaa ajatella, hänet rangaistaan hyvin ankarasti nykyisen lainsäädännön mukaan. Siellä taitaa olla ihan elinkautinen olemassa ja vanhan lain mukaan ”kuristus-huonetta”, jota ei ole enää olemassakaan.

Hallitus esitti, että ulkopoliittisen aseman luottamuksen väärinkäyttämisestä rangaistaisiin muistaakseni neljän vuoden maksimilla, jos sellaiseen syyllistyy, mutta valiokunta hallituksen esityksen vastaisesti poisti tämän pykälän laista. Kuitenkin jos koskaan, viime vuosina, nyt ja tulevaisuudessa suomalaisen yhteiskunnan puolesta joudutaan kansainvälisen integroitumisen yhteydessä esimerkiksi Euroopan suuntaan neuvottelemaan enemmän kuin koskaan. Jos nyt tällainen rangaistus poistetaan, se merkitsee samalla signaalia siitä, että hoitakaa te pojat, Salolaiset, Sundbäckit ja muut, asiat kuinka itse haluatte, ei teillä ole mitään vastuuta tästä asiasta! Vedotaan siihen, että on olemassa virkamiehen rangaistusvastuu ja poliittinen vastuu, ministerivastuu jne. Mutta tällaisen rangaistuksen poistaminen, kun hallitus ei sitä esittänyt, on aivan

selvä signaali, johon joskus tullaan vetoamaan. Ei ole mitään väliä, kuinka me neuvottelemme suomalaisten asioista ulkomaaisessa päätöksen-teossa ja kansainvälisissä sopimuksissa, koska tällainen on valiokunnan mietinnön mukaisesti poistettu hallituksen esityksestä.

Vastalauseessani silloin esitin ja äänestytin asiasta, mutta ei sille asialle lämmenty. Tosin en mitään kirjeenvaihtoa eduskuntaryhmiin asiasta käynytään. Katson, että jokainen kansanedustaja näin merkittävässä asiassa saa itse lukea, mitä sanotaan, ja tehdä asiasta sitten perustellut näkemyksensä. Minä en voi ymmärtää sitä, että tällainen ulkopoliittisen luottamusaseman väärinkäyttäminen poistettiin laista nyt, kun sitä olisi juuri tarvittu, mutta se on mennyt ja sillä siisti. Olkoon sitten tällä tavalla!

Sitten vielä yksi, kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Siinä olin sitä mieltä, että olisi pitänyt tunnusmerkistöön tulla selkeämpi tahallisuuden tarkoitus loukata jotakin etnistä, rodullista ryhmää tarkoituksellisesti, jolloin sattumanvaraiset lausahdukset, joita joskus tietysti sanotaan, eivät olisi kuuluneet tahallisuuden piiriin. Tätä hallituksen esityksellä tarkoitettiin. Ei olisi siis sananvapautta tarpeettomasti tällä loukatta ja sananvapauden oikeutta pienennetty. No, en alkanut siitä vastalauseetta tehdä. Tämä pykälä, joka nyt on, osoittaa silti sanamuodoltaan selkeästi sen, että pikkulausahdukset eivät ole rangaistavia vaan täytyy olla tietty tarkoitus ja tahallinen teko, että solvataan jotakuta ihonvärin, rodun, uskonnon tai muun vuoksi, eikä varmasti joitakin harmittomia lausahduksia tulla tuomioistuinkäytännössä tämän pykälän sisälle asettamaan. Tässä mielessä en alkanut sitä vastaan tappelemaan.

Mutta ulkopoliittisen luottamusaseman väärinkäyttöä minä en ymmärtänyt lainkaan, niin kuin en paria muutakaan. Mutta kun on jo 6 minuuttia 50 sekuntia kulunut, olkoon tältä asialta. Ajattelin kuitenkin näihin asioihin vastata hiukan kiroilemisen osalta ja työrikosten osalta. Se tuli sanottua, ja otin ulkopoliittikan täydennykseksi, koska näin asian olen ajatellut.

Ed. L a a k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Jotkut edustajat ovat puolustelleet kiroilua. Sanoisin heille, että olen siinä mielessä samaa mieltä, että ihmistä ei muuteta, vaikka rikoslaissa onkin pykälä huonoja tapoja varten. Mutta olen myös sitä mieltä, että jos meillä tämä muutos olisi tehty rikoslain pykäläin, se olisi kertonut paljon meidän yhteiskuntamme arvoperustan romahta-

misesta. Kiroilu on erittäin rumaa niin naisen kuin miehen suustakin, ja sitten vielä yhtenä tärkeänä asiana sillä on oma hengellinen merkityksensä. Jeesuskin käski saatanaa luotansa pois, ja jos ihminen viljelee kirosanoja, hän myös kutsuu pimeyden ruhtinasta sillä tavalla luoksensa. Tällä on myös tämä hengellinen ulottuvuus, jota ei pitäisi unohtaa tässä mielessä.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Jos aloitan nyt siitä, mihin ed. Laakkonen päätti, mielestäni kiroilu sinänsä on paha tapa ja siihen ei pitäisi ihmisen ryhtyä. Toiseksi tietysti on se, että Raamatun sana ei siitä muuksi muutu, vaikka se rikoslaista olisi poistunutkin.

Mutta ed. Aittoniemelle totean nimenomaisesti, että jos kiroilu olisi poistettu, rikoslakiin olisi jäänyt vielä ns. metelöinti. Metelöintiin voi kuulua kiroilu. Joku muu ja kuka tahansa meistä ns. aikuisemmista ihmisistä varmaan olisi joskus toivonut, että jotakin järjestystä saisi, kun kuuntelee nykyisiä, kylläkin vähemmän uskonnollisia kirosanoja, joita jotkut käyttävät pilkun tilalla. Mutta ei se oikein rikoslain paikka ole, kun ajattele, että siihen pitäisi poliisiakin käyttää.

Sitten, arvoisa puhemies, pelkään pahoin, että joudun kohta siirtymään puhujakorokkeelle, jos ei puhujalistalla ole ketään. Nimittäin toinen asia, johon nopeasti haluaisin vastata ed. Aittoniemelle, ovat työrikokset. Ei se ole pääasia, ovatko ne ankarasti vai lievästi rangaistuja. Tietysti pitäisi olla kohtuulliset rangaistukset, jotta ihmisen arvo olisi olemassa. Mutta se, ettei käytetty kaksiportaista järjestelmää työrikoksissa, esti myös yhteisösakon käytön ja oli myös siinä mielessä asteikon osalta ongelmallinen vanhentumisaikojen ym. kohdalta, että kyllä nämä selitykset ovat tulleet ed. Aittoniemellekin vähän myöhemmin. Nimittäin työnantajathan perustelivat vain sitä, etteivät nämä rikokset sovi ollenkaan työelämään, ja hallituspuolueet olivat olleet tällä kannalla.

Sitten tähän ulkopoliittisen aseman väärinkäyttöön. Siitäkin on olemassa omat säännöksensä, joita voidaan käyttää jo nyt. Nämä lisäsäännökset eivät liittyneet mitenkään EU:hun vaan siihen poliittiseen järjestelmään, joka meiltä on ympäriltä jo kadonnut ja jonka henkeä nämä enemmänkin heijastivat. Mainitsen vain, että tässä mm. syyttämisestä päättäminen olisi jäänyt tasavallan presidentin päätettäväksi, ja senhän me poistimme myös siinä samalla. Kyllä se oli menneen ajan pykälä eikä sillä ollut mitään tekemistä EU:n kanssa. Onneksi valiokunnan enem-

mistö oli samaa mieltä riippumatta siitä, oltiinko hallituksessa vai oppositiossa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt 2. ja 3. lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

2. ja 3. lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Toisessa käsittelyssä päätetyt 1., 4.—13., 15.—24., 28.—36., 39.—60., 62.—66., 70.—85., 89.—97., 99.—152. ja 154.—180. lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä 14., 25.—27., 37., 38., 61., 67.—69., 86.—88., 98. ja 153. lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotukset kuntalaiksi

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 192
Lakialoitteet n:ot 70 ja 95
Toivomusaloite n:o 208/1991 vp
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 18

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, joista toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä hallintovaliokunnan ehdottamasta, toivomusaloitteeseen n:o 208/1991 vp pohjautuvasta toivomuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Polvi: Arvoisa puhemies! Viime perjantain istunnossa toisessa käsittelyssä lopullisen sisältönsä saanut kuntalaki täyttää osittain ne tavoitteet, joita kunnallislain uudistukselle oli yleisesti asetettu. Se lisää kuntien mahdollisuutta päättää itse hallintonsa järjestämisestä. Se parantaa myös kuntalaisten osallistumis- ja vaiku-

tusmahdollisuuksia. Toivottavasti se myös asettun tavoitteen mukaisesti lisää kunnallishallinnon uskottavuutta kansalaisten keskuudessa, mihin pyritään mm. vaalikelpoisuussäännöksiä tiukentamalla ja tilintarkastuksen uudelleenjärjestelyllä.

Sisällöltään hyväksyttyyn lakiin jäi minusta muutamia sellaisia kohtia, joista voi hyvin perustellusti olla edelleen eri mieltä. Sellaisena itse pidän hallituksen jäsenten vaalikelpoisuusrajasta, mahdollisuutta valita valtuustokaudeksi valittu kunnanjohtaja myös kunnanhallituksen puheenjohtajaksi sekä mahdollisuutta valita saman henkilö niin valtuuston kuin kunnanhallituksenkin puheenjohtajaksi. Kun lain toisen käsittelyn yhteydessä näitä asioita käsiteltiin verrattain perusteellisesti, tydyn tässä yhteydessä viittaamaan siihen puheenvuoroon.

Kuntalain 2 §:n 2 momentin mukaan kunta voi hankkia tehtävien hoidon edellyttämiä palveluja myös muilta palvelujen tuottajilta. Nykyisessä laista poiketen siinä korostetaan kuntien mahdollisuuksia antaa tehtäviä yksityisoikeudellisten yhteisöjen hoidettaviksi. Säännös tulee aiheuttamaan ongelmia myöhemmin niin kuntalaisten kuin päätöksentekoon osallistuvienkin kohdalla erityisesti tiedonsaannin osalta.

Kuntalain 29 §:n 2 momentin mukaan ”miloin kunnan tehtävä on annettu yhteisön tai säätiön hoidettavaksi, kunnan on sopivin tavoin tiedotettava asukkailleen yhteisön tai säätiön toiminnasta”. Mutta millä tavoin, miten usein ja mitä on tiedotettava, siihen ei vastausta laista löydy. Lain perusteluissa on todettu, että tiedottamisesta säännökset otettaisiin valtuuston hyväksymiin hallintosääntöihin. Tiedottamisesta sääntely jäisi siis pelkästään kunnan itse hyväksymän hallintosäännön varaan. Hallintosäännöllähän ei voida poiketa muissa laissa olevista säännöksistä, jotka käytännössä rajaavat tiedottamista.

On syytä tiedostaa, että laki asiakirjojen julkisuudesta lähtee siitä, että yksityiset asiakirjat eivät ole julkisia. Myös yksityisoikeudellisten yhteisöjen asiakirjat ovat yksityisiä asiakirjoja, joten niistä ei ole esimerkiksi kuntalaisilla palvelujen käyttäjinä eikä myöskään kunnallisella luottamushenkilöllä oikeutta saada nähtäväkseen asiakirjoja eikä yleensääkään tietoja ilman yhteisöjen nimenomaista lupaa. Toisaalta tietojen antaminenkin on eräissä erityislaeissa rajoitettu kohtalaisen tiukasti.

On syytä todeta, että mm. osakeyhtiön osalta julkisia asiakirjoja ovat vain toimintakertomus,

tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus. Niistä on mahdollisuus saada maksusta kopioita. Säätiön ja yhdistysten osalta julkisuus on vielä osakeyhtiöitäkin rajatumpaa. On syytä myös tiedostaa, että kunnissa yhä enemmän siirretään tehtäviä yksityisoikeudellisten yhteisöjen hoidettaviksi. Useissa kunnissa mm. kehittämissyhtiöitä perustamalla siirretään merkittävä tehtäväalue kokonaan kunnallisen päätöksenteon ulkopuolelle, huolehtiminen koko elinkeinopolitiikasta, mahdollisista tukijärjestelyistä jne.

Useissa niissä tapauksissa, joissa kunnan tehtäviä hoidetaan yksityisoikeudellisten yhteisöjen puitteissa, varsinkin sellaisten, jotka ovat kunnan määräysvallassa, toimitaan käytännössä kuntalaisten verovarjoilla. Sen vuoksi niissä pitäisi taata myös sama julkisuuden taso kuin kunnallishallinnossa niin päätöksenteon kuin asiakirjojenkin osalta. Siihen viitaten ehdotan hyväksyttäväksi pöydille nimelläni jaetun lausumaehdotuksen, joka kuuluu seuraavasti:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, millä tavoin turvataan kuntalaisten oikeus saada tietoja niiden yhteisöjen ja säätiöiden toiminnasta, joiden hoidettavaksi kunnan tehtäviä on annettu, ja valmistelee tiedonsaannin turvaamiseksi tarvittavat lakiesitykset.”

Ed. Jokiniemi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Polvi kiinnitti todella tärkeään asiaan huomiota. Arvaan, että tämä ponsilausumaehdotus saa asianmukaisen kannatuksen, joten tyydyn tässä vain ylistämään sitä.

Eilen vietettiin oikeusasiamiesjärjestelmän 75-vuotisjuhlaa. Siellä Ruotsin oikeusasiamies esitelmässään toi tämän saman asian tavallaan toisella ja hyvin kiinnostavalla tavalla esille. Ruotsin oikeusasiamies voi valvoa ja hänen toimivaltansa kuuluvat kuntien omistamat yksityisoikeudelliset yhteisöt. Sitä kautta tavoite, johon ed. Polvi pyrkii, voidaan osittain myös turvata. Tietysti on olemassa ihan perusteltua liiketaloudellista ja kaikkien kuntalaisten edun mukaista salaamistarvetta kuntien omistamien yhteisöjen asiakirjoissa. Olennaista on tietysti se, että ainakin joku voi valvoa, että ne mahdollisimman tehokkaasti sen taloudellisen tuloksen, jonka ne saavat aikaan, palauttavat palveluina tai muina suorituksina kuntalaisille eivätkä ala elää ikään kuin täysin privaattiyhteisöinä omaa elämäänsä,

sitä ei ole edellytettävä. Mutta nimenomaan oikeusasiamiehen tarkastusoikeus on yksi tapa saavuttaa tämä tavoite, joka lausumaehdotuksessa on. Toivon mukaan tämä tulee hyväksytyksi.

Ed. L a a k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Olen käyttänyt jo pitemmän puheenvuoron toisessa käsittelyssä, mutta vielä hieman lisää.

Kuntalaki antaa kunnille lisää itsenäistä päätösvaltaa. Vielä voimassa olevasta vapaakuntakokeiluista ei kuitenkaan ole kuntalaissa paljoakaan viitteitä. Valiokunnassa asiantuntijana kuultu professori Krister Ståhlberg Åbo Akademiasta ehdotti asiantuntijalausunnossaan uutta kuntien kokeilutoimintaa koskevaa pykälää. Hän pahoitteli sitä, että laissa ei ole jälkeäkään vapaakuntakokeiluista, ja ehdotti pykälään muutosta, jonka mukaan kunnalla olisi oikeus hakea poikkeusta voimassa oleviin säädöksiin. Näin kuntia kannustettaisiin etsimään parempia toimintamahdollisuuksia. Järjestelmä toimisi julkisen hallinnon kehittämisen vaikutusväylänä, jota aloitteelliset kunnat voisivat käyttää.

Ståhlberg lausunnossaan sanoi myös: ”Vapaakunta-ajatuksen mukaan kenkiä pitävä tietää parhaiten, mistä ne puristavat.” Myös näin: ”Valtakunnan päättäjille tulisi turvata tehokas tiedonsaantiväline voimassa olevan lainsäädännön uudistamistarpeesta.” Valiokunta ei kuitenkaan pykälämuutosta halunnut tehdä. Siksi ehdotan, että eduskunta hyväksyy nimelläni jätetyn perustelulausuman, joka kuuluu seuraavasti:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin selvityksen tekemiseksi siitä, olisiko tarkoituksenmukaista säätää Norjan mallin mukainen erityinen pysyvä laki kokeilutoiminnasta julkisessa hallinnossa korvaamaan määräaikainen vapaakuntakokeilulaki. Laki toimisi julkisen hallinnon kehittämisen vaikutusväylänä, jota aloitteelliset kunnat voisivat käyttää.”

Ed. M ä k e l ä : Arvoisa puhemies! Ed. Laakosen tekemä ehdotus perustelulausumaksi on mielestäni erityisen hyvä ja kannatan sitä.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Ensiksi kannatan ed. Polven äsken tekemää ehdotusta perustelulausumaksi.

Toiseksi muistutan siitä, että suomalainen sananlasku sanoo, ettei kahta ilman kolmatta. Tämän katson aiheelliseksi sen vuoksi, että olen kahden edellisen vaalikauden aikana tehnyt toivomusaloitteen kuntien itsehallinnollisen ase-

man parantamisesta, ja nyt minulla on ilo kiittää hallintovaliokuntaa, että nyt tällä vaalikaudella 1991 alussa tekemäni toivomusaloite on nyt saanut myönteisen vastaanoton hallintovaliokunnassa, ja hallintovaliokunta ehdottaa tämän toivomusaloitteen hyväksyttäväksi. Tästä siis kiitos, ja viittaamaan vielä siihen, että tänään esityslistalla on päiväjärjestyksen kohdassa 21 ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuodon 51 §:n muuttamisesta. Siinä myös on kysymys samanlaisesta asiasta, mutta ed. Varpasuon lakialoitteen pohjalta.

Ed. U k k o l a : Rouva puhemies! Haluaisin eduskunnan pöytäkirjaan merkittäväksi muuttaman seikan tästä kuntalaista.

Vaikka tämä onkin kunnallista itsehallintoa lisäävä ja myös kuntalaisten oikeuksia parantava, niin tässä on ainakin kaksi heikkoutta. Hallintovaliokunta ei halunnut mennä niin pitkälle kuin hallitus siinä asiassa, että kunnalliset kansanäänestykset olisivat olleet vapaita, joko sitovia tai neuvoo-antavia, ja asiasta olisi päättänyt valtuusto. Hallintovaliokunta päätti ja nyt se tulee myös eduskunnan päätökseksi, että vain neuvoo-antavat kansanäänestykset ovat mahdollisia kunnissa.

Toinen asia, mihin haluan puuttua, on se, että hallintovaliokunta ja nyt eduskunta myös nostaa sitä kansalaisten määrää, joka voi tehdä kansanäänestysaloitteen. Hallitus esittää kahta prosenttia ja nyt se tulee 5 prosentiksi.

Kolmas asia, mistä haluan huomauttaa, on se, että tämä on tietyllä tavalla pakkolaki, pakkolaki siinä mielessä, että luottamustoimesta ei tämän lain mukaan voida luopua tai erota ilman todella pätevää syytä. Luottamustoimi on minun mielestäni vapaaehtoinen, ja tässä asiassa olisi ollut suurempi vapaus annettava kuntalaisille.

Ed. L a a k k o n e n : Rouva puhemies! Olen ed. Ukkolan kanssa samaa mieltä siitä, että olisi ollut parempi, jos kunnallinen kansanäänestys olisi voitu määrittää sitovaksi. Valtuusto olisi voinut päättää äänestyksen sitovaksi, jos esimerkiksi äänestysprosentti on riittävän korkea. Valiokunnassa se ei kuitenkaan mennyt läpi.

Kunnallisen kansanäänestyksen ehdottamisesta olen ed. Ukkolan kanssa eri mieltä. Minusta niin kuin valiokunnan muistakin jäsenistä oli parempi, että pantiin prosentiksi 5 prosenttia eikä kahta prosenttia. Jossakin pienessä kunnassa, jossa on vähän asukkaita, olisi muutama henkilö voinut panna alulle kunnallisen kansanään-

estyksen. Katsottiin, että se on liian pieni ryhmä. Siksi pidettiin parempana viittä prosenttia.

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Jo toisessa käsittelyssä esitin niitä ajatuksia, mitä minulla kuntalaista on, mutta ehkä vielä haluan erisanoilla tässäkin käsittelyssä muutaman sanan puhua.

Eduskunnassa on kolmannessa ja ratkaisevassa käsittelyssä kuntalaki, jolla korvataan vuodelta 1976 peräisin oleva kunnallislaki. Kuten aiemminkin, kunta tulee edelleen hoitamaan sille laissa säädetty tehtävät itse tai yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa. Julkisuudessa ja myös eduskunnassa on jatkuvasti keskusteltu kuntien lisääntyvästä itsehallinnosta. On totta, että kuntien mahdollisuudet päättää niille tulevien valtionapujen käytöstä ovat jonkin verran lisääntyneet, mutta toisaalta kunnille on jo lailla määrätty tietyt tehtävät ja velvollisuudet. Näin ollen kuntien mahdollisuudet päättää itsenäisesti toiminnastaan ja varojensa käytöstä ovat kuitenkin varsin rajalliset.

Valtiontalouden vakavan tilanteen takia on hallituksen esittämänä karsittu myös rajulla kädellä kuntien valtionosuuksia. Säästötoimien nimissä on valtionosuuksiin tehty useana vuonna tehty tuntuja leikkauksia, mitkä ovat johtaneet puolestaan kuntatasolla suuriin toimintojen rationalisointeihin ja supistuksiin, ja kun tiedetään vielä kuntien veroäyrikertymän suoranainen romahtaminen suurtyöttömyydestä kärsivissä kunnissa sekä yritysten kannattamattomuus ja jopa täydellinen lopettaminen, ovat useat kymmenet ellei sadat kunnat tällä hetkellä erittäin vaikeassa taloudellisessa tilanteessa.

Mutta nyt käsittelyssä olevassa uudessa kunnallislaissa on useita kannatettavia uudistuksia. Toisaalta laissa on myös merkittävä määrä sellaisia muutoksia, joilla ei käytännössä ole tavallisel le kuntalaiselle suurtakaan vaikutusta ja sanan sijaa. Kaiken kaikkiaan uusi kuntalaki on ehkä rutiininomainen ja enemmän hallinnollista uudistusta eteenpäin vievä kuin todellinen kuntalaisten asuinolosuhteisiin vaikuttava laki.

Valtuutettujen lukumäärä pysyy lain mukaan ennallaan, mikä oli ihan hyvä teko hallintovaliokunnalta. Valtuusto voi enintään 2 000 asukkaan kunnassa olla pienempikin siten, että vähimmäismäärä on kuitenkin 13 valtuutettua. Kuten tähänkin saakka, valtuusto voi johtosäännössä siirtää toimivaltaa kunnan muille luottamuselimille, luottamushenkilöille ja viranhaltijoille. Lain mukaan valtuusto voi myös erottaa kunnan

tai kuntayhtymän luottamushenkilöt ja kunnanjohtajat kahden kolmasosan enemmistöllä, kuten täällä on jo moneen kertaan todettu.

Kunnanjohtajien virkojen määräaikaisuutta, toistaiseksi nimeämistä, voidaan tervehtiä tyydytyksellä. On olemassa useita esimerkkejä siitä, että kunnanjohtajista on muodostunut kunnille varsinainen rasite heidän käyttäessään valtaansa väärin tai hankkiessaan sitä itselleen enemmän kuin virkaan normaalisti kuuluisi. Tähän saakka kuntien mahdollisuus puuttua tilanteeseen on ollut liian vähäinen ja vaatinut erittäin pitkällisiä käsittelyjä ja jopa oikeudenkäyntejä.

Kuten lakipykälässä mainitaan, kunnallisvalleissa on äänioikeus Suomen kansalaisten lisäksi myös muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden sekä Islannin ja Norjan kansalaisilla, jotka ovat ennen vaalivuoden alkua täyttäneet 18 vuotta ja joiden kotikuntalaisia tarkoitettu kotikunta on vaalivuoden ensimmäisenä päivänä jossakin Suomen kunnassa. Lain mukaan valtuusto voi myös päättää kansanäänestyksestä. Myös minua ihmetytti, minkä takia hallintovaliokunta oli 2 prosentin sijaan päätnyt 5 prosenttiin, eli mikäli 5 prosenttia kunnan äänioikeutetuista haluaa, niin silloin voidaan ns. neuvoa-antava kansanäänestys kunnassa viedä eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kunnallinen demokratia on merkittävä osa suomalaista demokratiamallia. Tämän takia on tärkeätä, että kansalainen voi luottaa kunnallisen päätöksenteon puolueettomuuteen, tasapuolisuuteen ja lainmukaisuuteen. Koska kuntia on monenlaisia ja kunnassa päätöksiä tekeviä luottamushenkilöitä hyvin eri tyyppisiä ja taidoiltaan eri tasoisia, on tervetullutta saada kuntien toiminta säädellyksi useilta kohdin aikaisempaa tarkemmin. Näin välttyään nyt varsin suuriksi paisuneilta valituk-silta lääninhallitukseen kuntien tekemistä päätöksistä. Uusi laki ei suinkaan poista niitä täysin, mutta se tukkii muutamia aikaisemman lain ongelmakohtia ja puutteellisuksia. Toisaalta laissa otetaan huomioon myös kunnallisen itsehallinnon lisäämispyrkimykset, mutta kuten jo alussa totesin, kaiken perustana on raha ja sen riittävyys on kiinni yleisestä taloudellisesta tilanteesta ja valtiontalouden kunnosta.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Kunnallislain uudistus on merkittävä monessakin suhteessa. Yksi keskeinen piirrehän on se, että se antaa kunnalliselle hallinnolle ja päätöksenteolle joustavasti mahdollisuuden ratkaista itse omat toimintatapansa, hallintonsa ja myös päät-

töksentekoprosessin keskeisiä elementtejä. Hyvin keskeistä siinä on myös pyrkimys kunnallisen demokratian vahvistamiseen eli kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämisen, ja niissä tietysti keskeisenä on kunnallisen tiedottamisvelvoitteen korostaminen. Tämä tähänkin saakka sinänsä kunnalliseen hallintoon ja päätöksentekoon kuulunut elementti olisi pitänyt kuntien paremmin hoitaa, mutta sitä ei ole kovin vapaaehtoisella perustalla arvostettu.

Tässä suhteessa lisääntyvät velvoitteet tiedottaa kunnallisten päätösten valmistelusta ovat erittäin oikean suuntaisia. Muutoin ei voi toteuttaa kunnallinen demokratia, joka on mm. määritelty kuntalaisten tahdon toteutumisenä kunnallisessa päätöksenteossa. Se vaatii tietoa. Tältä osin on kuntien on varmasti mietittävä myös virkamiesten toimintaan liittyviä työnjakokysymyksiä tältä pohjalta. Nykyisestä hallinnosta varmasti löytyy siihen sopivia henkilöitä, mutta voisi myös käyttää ammattitoimittajia enemmän muokkaamaan sitä materiaalia, mitä eri vaihtoehtojen osalta hallinto valmistaa.

Yksi keskeinen paljon odotettu uudistus on vaalikelpoisuusrajoitukset. Tällä hetkellä vielä monissa kunnissa johtavat virkamiehet, jotka valmistelevat kaupunginhallituksen ja valtuuston päätettäviä asioita, istuvat itse päättämässä omasta valmistelustaan. Näiden johtavien virkamiesten kunnallisen demokratian vaje ei ole suurimpia ongelmia kunnallisessa demokratiassa, vaan ne ovat ihan jossakin muualla. On syntynyt myös voimakkaita johtavien virkamiesten, poliittisen päätöksenteon ja myös taloudellisen vallan riippuvuussuhteita, pahimmillaan hämähäkinseittejä, jotka muodostavat kuppikuntia ja erilaisia sisäisiä, epävirallisia päätöksentekomalleja kunnallisen päätöksentekoprosessin sisälle. Näitä on purettava juuri vaalikelpoisuusrajoituksilla.

Tilanteita, joissa johtava virkamies istuu kaupunginhallituksessa ja kun tällainen virkamies menee kaupunginjohtajan huoneeseen, niin ei tiedä, meneekö sinne esimies vai alainen ja kumpi tulee ulos. Näitä on tältä osin jo purettu. Viime kaudella laki- ja talousvaliokunnassa saimme kovan kamppailun jälkeen, silloin ikävä kyllä oikeusministeriön vastustuksesta huolimatta, ajettua läpi momentin, jossa jo silloin rajoitettiin kunnanhallituksessa istuvien johtavien virkamiesten osallistumista oman valmistelunsa päättämiseen, eli kun oli esitelty tai merkittävästi osallistunut asian valmisteluun, ei voinut kun-

nanhallituksessa olla siitä päättämässä. Tätäkin pykälää on rikottu jatkuvasti, kun ei ikään kuin ole tiedetty tästä pykälästä. Mutta kuitenkin tämä uusi laki tiukentaa tältä osin asioita.

Ongelmaksi muodostuu kunnan työntekijöiden rooli. Hyvin monissa kunnissa suorittavan portaan työntekijät ovat hyvin aktiivisia kunnallisessa päätöksenteossa, totta kai, koska kunta on heille myös läheinen yhteisö. Tältä osin minusta hallintovaliokunta meni liian tiukalle linjalle. Eivät suorittavien työntekijöiden vaalikelpoisuuden niin voimakkaat rajaukset olisi olleet tarpeellisia kuin nyt tehtiin, vain puhtaasti pää- ja sivutoimiset pääluottamusmiehet olisi pitänyt rajata esimerkiksi kunnanhallituksen päätöksenteosta pois ja mennä enemmän asiaesteellisyyden kautta muilta osin eteenpäin.

Olen ed. Polven kanssa samaa mieltä, että kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston puheenjohtajan tehtävien yhdistäminen, tällaisen superjättiluottamushenkilön rakentaminen ei ole perusteltua. Kunnanhallitus on edelleenkin valmisteleva ja valtuuston päätöksiä täytäntöönpaneva elin, ja valtuustolla on valvova rooli. Myös valtuuston puheenjohtajan rooli olkoon valmistelua ja täytäntöönpanoa seuraava. Tällä tavalla pystytään kunnallista demokratiaa ja myös luottamushenkilöä valvomaan hallinnon sisällä paremmin.

Se järjestely, että kaupunginhallituksen puheenjohtaja voi toimia esimerkiksi neljän vuoden määräajan kaupunginjohtajana tai kunnanjohtajana, sinällään on ihan hyvä niin kuin yleensäkin määräaikaisten virkavalinnat johtaviin virkoihin. Mutta se, että ensin valitaan kunnanhallituksen puheenjohtaja, joka toimii kunnanjohtajana, on huono tapa. Suhteellisuus täytyy varmistaa sillä tavalla, että valitaan, niin kuin nykyisessä lainsäädännössä, kunnanhallitus, josta nimitetään yksi puheenjohtajaksi ja tämä puheenjohtaja voidaan, valtuuston niin päättäessä, nimetä neljäksi vuodeksi kunnanjohtajaksi.

Hyvin monessa suhteessa, kun Suomen kunnallishallinnon historiaa seuraa, on ollut aaltoilukkeitä. Sosialidemokraattisen työväenliikkeen ollessa vahvana ennen kansalais/vapausotaa, tehtiin 1917 kunnallislaki, joka oli monessa suhteessa edistysellinen, monessa suhteessa kansanvaltaa ja kunnallista demokratiaa vahvistava, monessa suhteessa sellainen, jota nyt vasta täällä hallintovaliokunta pohtii. Äänioikeusikäraja oli alhaalla. Varallisuudella ei ollut äänioikeuden kanssa tekemistä. Samoin laissa oli myös se peri-

aate, että valtuusto voi päättää, että joissakin asioissa kansanäänestys on sitova. Joissakin asioissa se oli automaattisesti sitova. Kun kansalais/vapausotdan kauhut oli koettu, porvarillinen eduskunta ja Suomi teki 1919 kunnallislait, jossa kumottiin kaikki nämä periaatteet, esimerkiksi äänioikeusikärajaan liittyvät alennukset ym. kriteerit. Asiat menivät huonompaan suuntaan.

Tältä osin minusta hallintovaliokunta ei päässyt vieläkkään vuoden 1917 tasolle siinä, että joissakin asioissa olisi voinut valtuusto päättää, että kansanäänestys on sitova. Sehän olisi ollut toki valtuuston harkittavissa. On paljon sellaisia asioita, joissa, esimerkiksi kuntaliitosasioiden yhteydessä, on hyvä kysyä kuntalaisten mielipidettä ja joissa kuntalaisten tahtoa on syytä myös kunnioittaa. Joka tapauksessa neuvoa-antavallakin kunnallisella kansanäänestyksellä on tietysti oma moraalinen velvottavuutensa. Mutta jos se on yhtä huono kuin olivat Suomen kansanäänestyksen tuloksen vaikutukset EU-asiassa eräisiin kansanedustajiin, niin siihen osallistuminen jää tietysti äänestysprosentteissa varmasti hyvin alhaiseksi.

Ihan vielä lyhyesti haluan puuttua myös kuntayhtymien valtuustojen voimasuhdekysymyksiin. Meillä on kunnallislaissa ollut kuntainliittojen, nykyisten kuntayhtymien, hallitusten voimasuhteiden tasapuolisuuden turvaava pykälä siinä, että edellisten kunnallisvaalien kunnanvaltuustossa edustettuina olevien puolueiden kunnallisvaaleissa saama kannatus otetaan huomioon liittohallitusten kokoonpanossa. Sovittelemallahan sekin on tehty, niin kuin varmaan nämä nais- ja mieskiintiöt kuin myös poliittiset voimasuhteet jatkossakin sovitellaan niitten osalta. Mutta kyllä tämä asia olisi pitänyt kuntayhtymien valtuustojen osalle myös turvata.

Meillä on kunnallinen jaotus jäänyt jälkeen. Meillä on liian paljon pieniä kuntia. Kun niistä valitaan muutama edustaja kuntayhtymien valtuustoihin, niin ne valitaan lähinnä maaseudulta ja keskustapuolueen edustajat saavat yliedustuksen valtuustoon. Tämä on asia, johon täytyy löytää korjaus. Ei ole myöskään maakunnan kehittämisen lähtökohtana hyvä, että on vääristynyt rakenne. Jopa ammattirakenne saattaa olla vääristynyt tässä valtuustossa. Otetaan nyt aluekehitysvastuuviranomainen, esimerkiksi maakuntaliitto, niin ei ole hyvä, jos siellä kuvitellaan, niin kuin tämä rehuviljasiiven hallitus on kuvitellut, että jakamalla vain maaseututukea, panemalla

teollisuuspaikkakunnatkin maaseudulle ja tarkastelemalla niitä siellä, tämä maa saadaan kasvuun ja työllisyys hoidetaan. Maakunnissakin tarvitaan laajempi pohja. Myös ammattiyhdistysliike, teollisuus ja muu elinkeinoelämä pitää saada laajemmin mukaan.

Ihan lyhyesti yhdyin myös ed. Polven puheen siihen osaan, jossa hän korosti kuntayhtiöiden valvontaan liittyviä vaatimuksia ja varsinkin tapauksia, joissa kunnan perustehtäviä tai tärkeitä lakisäateisiä tehtäviä on siirretty kuntaenemmistöiselle yhtiölle. On erittäin tärkeätä, että kunta voi niitä hyvin valvoa, ja siihen on syytä kiinnittää jatkossa erityistä huomiota. Ja tältä osin varmuuden vuoksi, jollei tätä esitystä jo ole kannatettu, omalta osaltani kannatan sitä.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen puheenvuoron johdosta totean, että huolimatta siitä, että siinä esitettiin jonkin verran kritiikkiä tätä kuntalakia kohtaan, haluan todeta, että tämä on kuitenkin merkittävä edistysaskel oikeaan suuntaan. Toki tämäkään laki ei ole vielä täydellinen ja parantamisen varaa jäi, mutta selvästi on menty parempaan suuntaan.

Tässähän nimenomaan päättäväisyyttä siirretään kuntiin. Kunta itse päättää hallinnostaan, ja siellä tiedetään, miten hallinto kussakin kunnassa on järjestettävä. Suomessa on tällä hetkellä 455 kuntaa, joissa asukasluku vaihtelee 160:stä 500 000:een, ja on aivan ymmärrettävää, että hallinnon täytyykin olla erilainen erisuuruissa kunnissa.

Ed. M u t t i l a i n e n : Rouva puhemies! Ed. Rajamäki sanoi puheenvuorossaan, että hallintovaliokunta tiukensi henkilöstön osallistumismahdollisuuden kunnanhallitukseen liian tiukasti. Haluan nyt muistuttaa ed. Rajamäelle siitä, että se oli hallintovaliokunnan enemmistön kanta ja esimerkiksi sosialidemokraatit olivat myös sitä mieltä, että se pykälä on todellakin liian tiukka. Näin tiukalla muotoilulla estetään ainakin 6 000—7 000, jopa useammankin, henkilön osallistuminen kunnanhallituksen työhön, jos hän esimerkiksi kerran vuodessa tai kerran kahdessa vuodessa olisi oman ammattiryhmänsä edustajana jossain neuvottelussa tai esimerkiksi ammattiosaston puheenjohtaja, varapuheenjohtaja jne. Nämä asiat olisi todellakin voitu hyvin hoitaa esteellisyysäänkösin.

Ed. R a j a m ä k i : Rouva puhemies! Ed. Muttilainen oli aivan oikeassa, ja sosialidemo-

kraatteina me olemme täsmälleen samaa mieltä. Olin toki tästä tietoinen. Muotoilin vain hallintovaliokunnan enemmistön näkemyksen mukaisesti hallintovaliokunnan kantaa. Sosialidemokraatit todella yhtenäisesti ovat tässä asiassa olleet kriittisellä kannalla juuri siinä, että hyvin monet tärkeät voimat kunnan kehittämisestä pelattiin nyt ulos ehkäpä porvarillisten puolueiden tarkoitushakuisuuskäsitteiden taustalla, koska hyvin monet näistä ihmisistä ovat työväenliikkeessä sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton riveissä olevia ihmisiä, jotka nyt hyvin kireällä tulkinalla pelataan pois päätöksenteosta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

5) Ehdotus laiksi kunnallislain 92 ja 94 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 7
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 19

Keskustelua ei synny.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi tieliikennelain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 38
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 23
Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 8 a ja 8

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotukset laiksi yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 324
Lakialoite n:o 27/1993 vp
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 25

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotukset laeiksi eräiden opetustoimen viran- ja toimenhaltijoiden oikeusasemaa koskevien säännösten muuttamiseksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 338
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 28

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi musiikkioppilaitoksista

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 258
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 29

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotukset elintarvikelaiksi ja laiksi elintarvikevirastosta annetun lain 3 §:n kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 325
Talousvaliokunnan mietintö n:o 57

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotukset laeiksi korkolain sekä eräiden muiden lakien viivästyseuraamuksia koskevien säännösten muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 292
Lakialoite n:o 7
Talousvaliokunnan mietintö n:o 58

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät 1.—10., 12.—25. ja 28.—49. lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Olisin toistanut aivan lyhyesti sen, minkä lakiesityksen lähetekeskustelussa sanoin, vanhan kansan viisauden: Joka on ajoissa oikeassa, sitä ei kehu kukaan muu kuin asianomainen itse.

Tämä korkolakimuutosehdotus, johon liittyy, niin kuin arvoisan puhemiehen päiväjärjestyksen avausreplikiästä kävi ilmi, hyvin monta, yli 30, erilaista lakiehdotusta, on tavallaan saanut alkunsa vihreän eduskuntaryhmän tekemästä laki-

aloitteesta, joka taas perustui siihen, että kun taloudessa meni aika lailla lujaa välillä ja välillä taas vähemmän lujaa ja itse asiassa hyvin huonosti, korot sahasivat hyvin pahasti.

Meillä on 16 prosentin viivästyskorko lakisääteisenä, ja kun kolmen kuukauden heliborkorko maltillistui 5—6 prosenttiin, viivästyskoroista muodostui aivan sietämättömän ankarat seuraamukset esimerkiksi siinä tapauksessa, että on kysymys korvauksesta, joka suoritetaan sen takia, että kaupan kohteessa on salainen virhe, josta ei ostaja eikä myyjä tiennyt. Usein tämän selvittäminen vie vuosia, ensinnäkin sen, onko se virhe salainen eli olisiko ostajan tai myyjän pitänyt tietää siitä, ja toisekseen, kuinka suuri tuo korvaussumma on. Tässä hyvin vilpittömin mielin voidaan puolin ja toisin käydä kääriä ja oikeutta. Niin kuin hallituksen esityksen perusteluista ja valiokunnan mietinnöistäkin ilmenee, joskus tämä korkoseuraamus on itse pääomaan nähden huomattavan suuri ja raskas.

Tässä mielessä teimme esityksen jo silloin, kun korkolakia yli kymmenen vuotta sitten säädettiin, että hylätty vaihtoehto vaihtuvasta viivästyskorosta olisi otettu käyttöön. Meidän ajatuksemme oli, että vaihtuva viivästyskorko hyvin tarkkaan seuraisi markkinakorkojen vaihtelua. Tämä ratkaisuhan on omaksuttu sekä Ruotsissa että Norjassa ja Tanskassa. Tanskassa esimerkiksi viivästyskorko yhden vuoden aikana on vaihdellut 17 kertaa. Ajatus on juuri siinä, että se koko ajan seuraa markkinakorkoa.

Kun oikeusministeriön työryhmä tätä selvitti, pykälää ruvettiin kuitenkin miettimään ei niinkään ihmisten vaan lähinnä ulosottomiesten ehdoilla. Jotta ulosottomiesten ei tarvitsisi laskea monia viivästyskorkoja, päädyttiin siihen, että kerran vuodessa sidotaan viivästyskorko edellisen vuoden lyhyiden korkojen keskiarvoon. Se on tietysti parempi ratkaisu kuin nykyinen laki, mutta edelleen jos koroissa tapahtuu voimakkaita muutoksia, se voi johtaa hyvinkin ankariin korkoseuraamuksiin. Viivästyskoron pitää tietysti olla aina korkeampi kuin yleisen lainakoron, jotta siinä säilyy sanktion ja vahingonkorvauksen luonne, joka viivästyskorolla on, mutta joku tolkkua siinä pitää olla.

Arvoisa puhemies! Paras tietysti olisi ollut, että olisi tehty jokin kompromissi niin, että esimerkiksi neljännesvuosittain olisi vahvistettu viitekorko, jolloin sen olisivat pakkotäytäntöönpanossa ulosottomiehet pystyneet laskemaan suhteellisen helposti ja myös yrittäjät, jotka myös perivät viivästyskorkoja. On eri asia, että myös

heidän intressissään on mitä voimakkaimmin viivästyskoron alentaminen juuri sen takia, että yrittäjät monessa tapauksessa ovat myös viivästyskoron maksuvelvollisia. Sen takia yrittäjäjärjestöt ovat olleet aktiivisia ja tehneet myös aloitteita lainsäädännön korjaamiseksi.

Nyt ollaan siinä tilanteessa, että lakiesitys tulee hyväksyttäväksi siinä muodossa kuin hallitus sen esitti. Siihen sisältyy mahdollisuudet hyvin vaikeisiin korkoseuraamuksiin. Sen takia tässä täytyy tietysti hallitukselle antaa seurantavelvoite enemmänkin, kuin itse hallitustyöhön normaalisti liittyy. Osittain tämä johtuu myös siitä, että ei ole aivan varmaa, miten viivästyskoron kohtuullistaminen tuomioistuimessa voi tapahtua. Muiden pohjoismaiden korkolaeissa on tästä nimenomaiset säännökset. Meillä on suhteellisen ahdas kohtuullistussäännös. Toisaalta voidaan sanoa, että kohtuus on koko oikeusjärjestelmän läpikäyvä periaate ja ilman nimenomaisia säännöksiäkin kohtuuttomia seuraamuksia voidaan poistaa.

Arvoisa puhemies! Näillä saatesanoilla teen ehdotuksen perustelulausumaksi. Se on edustajille jaettu ja kuuluu näin: ”Hyväksyessään korkolain muutoksen eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa korkoa koskevien uusien säännösten vaikutuksia velkojen ja velallisten asemaan sekä ryhtyy viiväytykseltä tarpeellisiin toimenpiteisiin, mikäli havaitaan, että vuosittain vahvistettava viitekorko johtaa markkinakorkojen suuren vaihtelun johdosta kohtuuttomiin viivästyskoroihin.”

Ed. Pykäläinen: Arvoisa rouva puhemies! Kannatan ed. Nikulan tekemää lausumaehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

12) Ehdotus laiksi kemikaalilain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 359

Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 21

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Ehdotus laiksi merensuojelulain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 360

Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 22

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Ehdotus laiksi vesilain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 366

Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 23

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Ehdotukset laeiksi Suomen Hallitusmuodon sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (ylimpien valtioelinten valtaoikeudet)

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 285

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsitte-lyyn.

Yleiskeskustelu:

E d. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Tämä valtiösääntöuudistuksen parlamentarisointia tarkoittava kokonaisuuden toinen puoli, jos niin voi sanoa, on edennyt siihen käsittelyvaiheeseen, jossa sisältö ratkaisevasti määritellään. Tässä on itse asiassa hyvin pitkä valmisteluperinne. Niin kuin hallituksen esityksestä näkyy, tämä eduskunta on ottanut kantaa tämän uudistuksen eteenpäinviemiseen, mutta se ed. Helteen ponsi, joka täällä hyväksyttiin, taisi olla järjestyksessä jo kolmas, jonka taustana on se, että eduskunnan asemaa ylimpänä valtioelimenä korostetaan mutta kuitenkin sellaisin ratkaisuin, jotka eivät vie suoralla kansanvaalilla valitun tasavallan presidentin itsenäistä harkinta- ja toimintavaltaa ja -mahdollisuuksia.

Toinen osa tätä uudistustahan liittyi Suomen jäsenyyteen Euroopan unionissa, ja se on täällä hyväksytty ja tasavallan presidentin vahvistamana jo julkaistu kansalaisten katsottavaksi ja on tainnut tulla voimaankin. Eduskunnan erikoisiin piirteisiinhan kuuluu se, että tänne edustajille ei koskaan säädöskokoelmaa jaeta. Emme ikään kuin koskaan näe omien töittemme tuloksia. Ei ole tehtaanmyymälää edes tässä lakitehtaassa, niin kuin useimmissa muissa tehtaissa on, missä voi katsoa, mitä tuli saaduksi aikaan.

Tässä tasavallan presidentin sisäpoliittisia valtaoikeuksia koskevassa kokonaisuudessa ovat esillä tasavallan presidentin ja eduskunnan valtaoikeuksista keskeiset eli toisaalta tasavallan presidentin ja eduskunnan lainsäädäntövalta ja toisaalta kysymys tasavallan presidentin toiminnasta hallituksen muodostamisessa, johon tietysti eduskunnallakin on merkittävä intressi osallistua. Kolmas kokonaisuus muodostuu tasavallan presidentin päätöksenteosta ja siinä erityisesti tietysti nimitysvallan käytöstä.

Meillä on historiallisesti vanhastaan vuosisatojen takaa käytäntö, jonka mukaan valtiopäivät hyväksyy ehkä kaikkein järeimmän lainsäädännön. Sen lainsäädännön ytimenä ovat toisaalta säännökset, jotka koskevat yksittäisten ihmisten oikeusasemaa, ihmisten suhteita toisiinsa ja julkiseen valtaan, ja toisekseen eduskunnan tai valtiopäivien verotusoikeus, joka on kuulunut perinteisesti parlamentille tai valtiopäiville. Ehkä joidenkin Ruotsi-Suomen 1600-luvun sotien aikana verotusoikeus oli jonkun kerran kadotettu- na kuninkaan omaan päätösvaltaan.

Asetusten antaminen on meillä kuulunut tasavallan presidentille perinteisesti ja näin tulee tapahtumaan jatkossakin, mutta niissä normipäätöksissä, joita valtioneuvosto ja ministeriöt voivat antaa, on tarkoitus nyt siirtyä saman nimisiin säädöksiin. Olisi siis tasavallan presidentin, valtioneuvoston ja ministeriöiden asetuksia. Tähän liittyy eräs oikeusvaltion perusteiden määrittely, milloin aina pitää säätää eduskunnan lailla. Sellaisia asioita ovat juuri ne, jotka vaikuttavat ihmisten oikeusaseman perusteisiin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Näin eduskunta määrittelee sen oikeussäännösten antamisen alueen, jolle mikään muu valtiotavallan käyttäjä, tasavallan presidentti tai valtioneuvosto, ei voi tulla.

Samaan lainsäädäntöä koskevaan kokonaisuuteen kuuluu myös se, mitä tapahtuu, jos tasavallan presidentti kieltäytyy vahvistamasta eduskunnan hyväksymää lakia. Tässä kehitys on asteittain kulkenut siihen suuntaan, että presidentin veto-oikeuden käyttäminen on tilapäinen ratkaisu. Aikaisemmin siinä piti odottaa oliko se vuoden päivät, nyt kiirehdyttiisiin niin, että laki, jota presidentti ei ole suostunut vahvistamaan, palautuu välittömästi eduskuntaan ja tulee täällä käsitellyksi. (Ed. Aittoniemi: Entä hallituksen esitysten antaminen?) — Palaan, ed. Aittoniemi, hallituksen esityksiin. Menen tässä vähän takaperoisesti eteenpäin.

Osittain presidentin veto-oikeuden lykkäävän vaikutuksen vähentämiseen on tietysti vaikuttanut historiallinen kokemus. Presidentti ei oikeastaan milloinkaan ole asiallisesti ottaen tärkeissä asioissa käyttänyt veto-oikeutta. Useimmiten kun presidentti on veto-oikeutta käyttänyt, niin tilanne on ollut vähän ankea sikäli, että esimerkiksi virkamies on unohtanut esitellä lain vahvistettavaksi tulemaan voimaan, siinä on kolme kuukautta aikana. Sitten kun määräaika on niin sanotusti rypäpö, käyttäköseni juristien slangia, presidentti on käyttänyt veto-oikeuttaan, jotta kömmähdys ei olisi tullut esille.

Mutta tietysti kaikki on mahdollista ja voi olla, että joskus eduskunta hyväksyy lain, jota presidentti ei missään tapauksessa halua vahvistaa. Silloin eduskunnalla on mahdollisuus nopeasti muutaman viikon sisällä uudelleen päättää, hyväksyykö se uudelleen tuon lain, ja silloin se tulee voimaan. Tämä on yksi niistä järjestelyistä, joka koko ajan meillä on ollut voimassa mutta jonka tavallaan käyttöedellytyksiä nyt parannetaan. Tämä on yksi järjestelyistä, joita presidentti Kekkonen varmasti ajatteli, kun hän usein totesi,

että jos eduskunta ja tasavallan presidentti joutuvat vastakkain, niin eduskunta viimeisen korren loppujen lopuksi vetää, jos eduskunta niin haluaa.

Hallituksen esitysten antamisessa, josta ed. Aittoniemi jo ehti kysyä ja huolestua, on tarkoitus hallituksen esityksen mukaisesti sitoa presidenttiä niin, että hän joutuu allekirjoittamaan eduskuntaan annettavaksi myös sellaisen esityksen, jonka sisältöä hän ei hyväksy. Vaihtoehtona olisi ollut, että esitys on aina annettava sen sisältöisenä kuin presidentti haluaa, kun on ensin kerran testattu, että erimielisyys on varmasti selvä ja pysyvä. Tässä perustuslakivaliokunta palasi hallituksen esityksen linjoille.

En pidä tätä esitystä minään ratkaisevana askeleena kohti parlamentarismaa. Hallituksen lakiesityksen antaminen eduskunnalle on valmistelevalle toimenpide, ja täysistuntosalista tiedämme kaikki, että muutoksia tehdään jatkuvasti. Meillä on lakivaliokunta esimerkiksi sellainen valiokunta, joka pitää kunnia-asianaan tehdä vähintään yhden muutoksen hallituksen esitykseen, jotta hallitus näkee, että asia on perusteellisesti käsitelty. Eduskunta on myös muuttanut hallituksen esitystä silloinkin, kun tiedetään, että muutos ei ollut tasavallan presidentin mieleinen alkuunkaan.

Arvoisa puhemies! Täällä on sitten nimitysvaltaa koskevia muutoksia, joissa perusajatuksena on, että tasavallan presidentin nimitettävien virkamiesten määrää vähennettäisiin. Joka kolmas tasavallan presidentin tekemästä noin 3 000 päätöksestä vuosittain on nimityspäätös, ja voisi kuvitella, että ehkä yhdessä sadasta tasavallan presidentti henkilökohtaisesti on kiinnostunut siitä, minkä sisältöinen nimitysratkaisu on. Eli rutiinimaisia nimitysratkaisuja tasavallan presidentiltä pitäisi tietysti saada pois ja varata myös hänelle työaikaa ja mahdollisuuksia keskittyä ansakunnan ja valtakunnan kannalta keskeisiin asioihin.

Tässä suhteessa valiokunnan enemmistö tietysti astuu pitkän harppauksen taaksepäin, kun kaikki upseerit edelleen perustuslain tasolla pidetään tasavallan presidentin nimitettävänä. Voidaan ajatella, että presidentti armeijan ylipäällikkönä on sopiva viranomainen nimittämään upseerit, mutta ehkä alempien upseerien osalta nimitysmenettely olisi voitu järjestää niin, että se tapahtuu tavallisen lain kautta ja ehkä myös muussa esittelyssä kuin valtioneuvoston esittelyssä, jolloin presidentin päätöksentekoon tämä rituaalimainen nimitysmenettely ei pääsisi sillä

tavoin vaikuttamaan, kuin se ehkä nyt tämän hallitusmuodon muuttamisen jälkeen voisi tulla vaikuttamaan. Tämähän ei sinänsä tämän esityksen hyväksymisellä tule vielä lopullisesti päätettäväksi, missä muodossa tai missä järjestyksessä upseerikunta tasavallan presidentin nimitettäväksi tulee.

Arvoisa puhemies! Tiedossa on, että tämä uudistus, jota on valmisteltu aika pitkään ja hyvin pitkälle myös yksimielisyyden hengessä, ei nyt valitettavasti toisessa käsittelyssä ilman äänestystä etene. Se jää lepäämään myös vaalien yli, niin kuin voidaan ennakoida. On tietysti toivottavaa, että vaalien jälkeen kokoontuva eduskunta pystyy aika viileästi harkitsemaan eri vaihtoehtoja — kysymys on tietysti pääministerin nimittämisestä, josta suurin erimielisyys on — ja tarkastelemaan tätä uudistusta osana suomalaisen parlamentarismin pitkää marssia, jossa kansanvaltaisesti valittujen toimielinten toimivaltuuksien välille pyritään saamaan sellainen tasapaino, että itsenäinen harkintavalta eri tahoilla on olemassa ja myös päätösvalta, mutta jossa luodaan semmoiset rakenteet, että näiden päätöksentekijöiden välille syntyy välttämätön ja hyvä työyhteys.

Ed. Luhtanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oli hyvä, että ed. Nikula, joka oli sen valtiosääntötoimikunnan puheenjohtaja, jonka kannanottoihin lakiesitys perustuu, otti kantaa myös kaikkein tärkeimpään erimielisyyteen eli pääministerin nimittämiseen. Tarkoitushan oli, että se siirretään eduskunnalle, ja käsittääkseni tarkoitus ja tavoite oli myös, että laki olisi julistettu kiireelliseksi, jolloin se olisi tullut voimaan jo ennen seuraavia vaaleja. Mutta kuten ed. Nikula sanoi, näin ei käy, ja on todella vahinko, että tämä pitkä marssi kohti todellista aitoa eurooppalaista parlamentarismia Suomessa jatkuvasti kilpistyy päivänpoliittiseen etulaskelmointiin ja päivänpoliittisiin pyrkimyksiin.

Nyt ei ole kysymys pelkästään päivänpolitiikasta, siitä, mitä tapahtuu ensi vaalien jälkeen, vaan myös siitä, mitä tapahtuu vuonna 1999 ja vuonna 2000, jolloin 1999 on uudet eduskuntavaalit ja vuonna 2000 on presidentin vaalit. Minä paheksun syvästi sosialidemokraatteja, että tässä periaatteellisessa asiassa he ovat ottaneet lyhytnäköisen puoluepoliittisen laskelmoinnin lähtö-

kohtaksi, kun uudistetaan Suomen valtiosääntöä ja hallitusmuotoa. Tämöinen on minusta niin törkeää opportunistista politiikkaa, että toivottavasti sosialidemokraatit menevät joskus itseensä ja miettivät, mitä tulikaan tehdyksi vuonna 1995.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Työväenliike on yli 90 vuotta Suomessa ajanut eduskunnan vallan lisäämistä. Kun sosialidemokraatit nyt ottavat aikalisän eduskunnan vallan lisäämisessä siten, että eduskunta valitsee pääministerin, niin kyse on nyt todella puhtaasta valtopolitiikasta. Tällä toimenpiteellä te haluatte varmistaa vain sen, että teidän omiehenne varmasti tulee pääministeriksi. Mielestäni tällainen on todella valitettavaa, sillä nyt on kysymyksessä suuri periaate, se, että eduskunnan valtaa pitää lisätä. Nyt valtopolitiikka sivuutti tämän suuren periaatteen.

Vasemmisto tulee nyt ja jatkossakin lähtemään siitä, että eduskunnan valtaa lisätään. Siinä on erittäin tärkeällä sijalla se, että tämä talo, tämä sali, valitsee pääministerin. Silloin pääministerin pitää kuunnella paremmin kansan valitsemaa eduskuntaa, eikä niin kuin nyt presidenttiä, joka hänet nimittää. Tässä on myös se ristiriita, että presidentti nimittää pääministerin, mutta vain eduskunta voi hänet erottaa.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun ainoastaan siihen, kun ed. Ukkola puhui, että lakiehdotuksen olisi tullut tulla kiireellisesti voimaan. Huomautan siitä, että mm. lähetekeskustelussa me vasemmistoliiton edustajatkin totesimme, että ei ole sellaista kiirettä eli laki voidaan säätää aivan hyvin kahdessa eduskunnassa. On ollut aika omituista, että julkisissa keskustelussa kiireellisyysasia on nostettu päällimmäiseksi, koska se on mielestäni sivuseikka.

Mennään vaalien jälkeinen hallituksen muodostaminen entiseen malliin, mutta laki toivottavasti tulee hyvin pikaisesti tämän vuoden aikana tai ensi vuoden alusta viimeistään voimaan, jolloin voidaan siirtyä huomattavasti parlamentaarisempaan asioiden hoitoon, ei yksin pääministerin valinnan suhteen, vaan myös presidentin päätöksenteon suhteen.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kehottaisin kollegoita Ukkola ja Tennilä lukemaan sosialidemokraattien poikkeavan esityksen, ennen kuin lähtevät sitä kovas-

ti kritisoimaan. Nimittäin sosialidemokraattien mallilla pääministerin valinta olisi aina eduskunnan käsissä. Sen sijaan hallituksen ja valiokunnan enemmistön kannassa, jos eduskunnan enemmistöä ei löydy pääministeriehdokkaan taakse, siirtyy hallituksen muodostaminen ja pääministerin nimeäminen presidentille ihan nykyiseen tapaan.

Meidän mallissamme eduskunta valitsisi tosiaan aina pääministerin, mutta katsomme, että presidentin tulisi olla prosessin käynnistävänä tahona. Siinä mielessä on haettu mahdollisimman joustavaa ja pitkäjänteistä kompromissia. Me olemme paremmin lukeneet Ståhlbergimme kuin ed. Ukkola. Olemme pyrkineet sellaiseen ratkaisuun, joka voisi kestää vuosikymmeniä hyvin erilaisissa poliittisissa tilanteissa. Tähän sopii myös ed. Helteen viittaama marssijärjestys, että asia käsitellään normaalissa perustuslain säätämisjärjestyksessä eikä kiireellisenä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olivat sosialidemokraattien motiivit mitkä tahansa, minä katson, että heidän omaksumansa linja on perusteltu. Tämän eduskunnan aikana on tehty hätäisiä päätöksiä monissakin asioissa. Eräs osa päätöksentekoa oli aikaisemmin lähinnä Euroopan integraation johdosta presidentin valtaoikeuksiin liittyvä kysymys, joka tehtiin sillä tavoin, että se on täysi susi eikä tule toimimaan. Nyt tämän eduskunnan aikana aiotaan jatkaa tätä hillittömän nopeata lainsäädäntötoimintaa asiassa, mistä nyt juuri on keskustelua.

Aikaisemmasta lainsäädännöstä, kun oli kysymys Euroopan unionin sisäisestä toiminnasta ja päätöksenteosta, totesinkin olevani sitä mieltä, että ne päätökset olisivat olleet perusteltuja, jos ne olisi tehty lakitasolla eikä pelkästään perustuslakivaliokunnan höpinöinä. Mutta tässä asiassa minä en hyväksy ollenkaan sitä, että tällaisessa tahdissa tasavallan presidentistä tehdään jonkinlainen marionetti suomalaisen sisäpolitiikan markkinoilla. Asiaan on saatava aikalisä ja tämä suuntaus on huono.

Tulen äänestämään sosialidemokraattien näkemyksen puolesta tässä asiassa, päinvastoin kuin aikaisemmin. Käänsin kyllä takkini Euroopan unionia ja tasavallan presidentin suhteita koskevassa kysymyksessä, koska siihen oli perustelut. Mutta tässä, mitä nyt aiotaan tehdä ed. Helteen ponnien perusteella, siinä ei ole mitään järkeä. Tähän täytyy lyödä jäitä ja kylmää vettä päähän. Aikaisintaan seuraava eduskunta pys-

tyy tästä järkevästi päättämään. Ei ole mitään järkeä, että maassa pidetään presidenttiä, jolla ei ole minkäänlaista valtaa, vaan kaikki valta ja poliittiset nimitykset jätetään valtioneuvostolle, että saadaan hyvä veli- ja palkkiovirkoja jakaa entistä enemmän.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pelttari.

Ed. Alaranta (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Ukkolan puheenvuoron johdosta. Haluan vähän kyllä suhteellistaa tämän merkittävänä pidettävän uudistuksen arvoa ja todeta, että pääministerin valinnan siirtäminen eduskuntaan taitaa olla käytännössä enemmän kulisidemokratiaa eli kulisikansanvaltaa. Ei se tule olemaan päivänpolitiikasta eikä puoluepolitiikasta missään suhteessa vapaata.

Vertaisin asiaa vähän samalla tavalla kuin perustuslakivaliokunta on mietinnön perusteluissa verrannut puhemiehen vaaliin. Eihän siinäkään esitetä virallisia ehdokkaita, kuten ei pääministerin vaalissakaan tulla esittämään. Mutta eduskunnan käytävillä, kumma kyllä, ainakin niinä 12 vuotena, jolloin olen täällä itse ollut, aina meille ilmoitetaan, mikä nimi paperilappuun pitää kirjoittaa, kun puhemiehen tai varapuhemiesten vaali on kysymyksessä. Tai jos ajatellaan eduskunnan valiokuntien puheenjohtajien vaalia, ei niissäkään ole koskaan virallisia ehdokkaita, mutta joku vain käy kertomassa edustajille, jotka tuohon vaaliin osallistuvat, kenen nimi lappuun on kirjoitettava. Näin olen ainakin itse 12 vuotta täällä menetellyt. Tätä taustaa vasten en voi pitää tätä uudistusta kovin merkittävänä kansanvallan lisäyksenä.

Ed. Teniila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pääministerin valinnan siirtäminen eduskunnalle on erittäin tärkeä askel, kun koetaan vahvistaa eduskunnan asemaa eli demokratiaa maassamme. Kun sosialidemokraatit estivät tämän ratkaisun tässä eduskunnassa, niin kyse on valtapolitiikasta nyt eikä mistään muusta, siitä että te haluatte varmistaa oman miehenne pääsyn pääministeriksi. Tässä nimenomaan siten periaate unohtuu. Kyllä minä uskon, että sosialidemokraatit olisivat voineet onnistua tavoitteessaan siinäkin tapauksessa, että eduskunnan asemaa olisi vahvistettu.

Nyt minusta on todella valitettavaa, että te lähditte tälle tielle eli työväenliikkeen hyvin vanhaa linjaa vastaan esiintymään. Venkoilla-han voi, ed. Koskinen, mutta kun tosiasia on se, että te esitte tässä eduskunnassa pääministerin valinnan siirtämisen eduskunnalle, niin siellä takana ei ole mikään muu kuin tarve, ettei mitään riskejä siinä suhteessa, etteikö Lipposelta tule pääministeriä.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Koskiselta voisi kysyä hänen vastauspuheenvuoronsa perään, minkä vuoksi sosialidemokraateille on niin tärkeää, että presidentin tulee olla käynnistävänä tahona pääministerin valitsemisessa. Sen vuoksi, että Suomi on todellakin kulkemassa kohti enemmistöparlamentarismia, ja olipa puolueita kymmenen tai viisi, joka tapauksessa eduskunta aikaa myöten jakautuu kahteen blokkiin. En usko, että Suomesta ikinä tulee sellainen maa, joka äänestää vasemmistoliiton ja sosialidemokraatit enemmistöksi. Eli voi olla, että siitä huolimatta, että sosialidemokraatit olisi suurin puolue, sosialidemokraattien johtajasta ei tulisi pääministeriä. Sehän nähdään esimerkiksi Ruotsissa, jossa tilanne on enemmistöparlamentarismien mukainen.

Ed. Alarannalle olisin sanonut, että olette aivan oikeassa. Kulissikansanvaltaa ei kannata harjoittaa. Mutta mitä varten olette 12 vuotta tehnyt niin kuin teitä on käsketty? Olisitte äänestänyt niin kuin omatunto sanoo.

Tässä lakiesityksessä on kyllä yksi puute, joka valiokunnassa muutettiin. Pääministerihän oli tarkoitus hallituksen esityksen perusteella valita suljetulla lippuäänestyksellä. Nyt se on avoin, ja siinä tietenkin toimii kulissidemokratia ja ryhmäkuri. Sitä me liberaalit emme tietenkään ole koskaan kannattaneet.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minulla on ollut tilaisuus ainakin kymmenen kertaa muun muassa ed. Ukkolalle selvittää sosialidemokraattisen puolueen kannanottoja tässä asiassa. Mutta otetaan yhdestoista kerta.

Suomen parlamentarismi rakentuu sellaiseen kolmikantaluottamukseen, jossa yhdessä kulmassa on tasavallan presidentti, toisessa valtioneuvosto ja kolmannessa eduskunta. Näitten keskinäinen luottamus ja vallan tasapaino on aivan oleellinen osa suomalaista parlamentarismia. Minä en voi mitenkään ajatella sellaista

tilannetta, että eduskunnalle siirretty pääministerin valinta teoriassa saisi aikaan tilanteen, jossa pääministeri, toisin sanoen valtioneuvosto hänen mukanaan, olisi presidentin vastapuoli. Tällaista rakennelmaa me sosialidemokraatit vierastamme.

Jos lähdetään siitä, että pääministerin valinta siirretään yksinomaan eduskunnan tehtäväksi ja presidentti on eräänlainen sivustakatsoja, meidän täytyy järjestellä presidentin asema ja valtaoikeudet kokonaan uudelleen. Meillä on erittäin tärkeätä tälläkin hetkellä se, että presidentin, valtioneuvoston ja eduskunnan välillä vallitsee sellainen tasapaino ja yhteistyö, että Suomi saadaan jälleen nousuun ja toimimaan.

Mitä tulee niihin vetoihin, ed. Tennilä, että me olemme tässä jotenkin työväenliikettä olleet syrjään työntämässä ja vanhoja periaatteita pettämässä, se ei pidä paikkaansa. (Ed. Tennilä: Kyllä!) — Ei pidä lainkaan paikkaansa. — Minulla on hyvässä muistissa se taistelu, jonka kävimme sosialidemokraattien ja ed. Tennilän silloin edustaman ryhmän kanssa siitä, minkälainen valtioneuvoston ja presidentin suhteen pitäisi olla. Siinä oli täysi työ pidellä, ettei valtioneuvoston ja pääministerin valtaa ja parlamentarismia kokonaan sivuutettaisi.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Louekoski jo osin oikaisikin ed. Ukkolan ja ed. Tennilän virheellisiä väittämiä ja näkemyksiä sosialidemokraattien linjasta. Vastaisin vielä siihen ed. Ukkolan kysymyseen, miksi presidentin pitäisi käynnistää hallituksen muodostamisprosessi.

Meillähän juuri vallan kolmijako-opin mukaisesti presidentille jatkossa jäisi keskeisesti toimeenpanovaltaan liittyviä valtaoikeuksia, ennen kaikkea ulkopoliittikan johtovaltaa, mutta myös muutoin toimeenpanovaltaa valtioneuvoston ohella. Sen takia on hyvin tärkeätä, että presidentti voi vaikuttaa toiseen toimeenpanovaltaan käyttävään osapuoleen, etteivät ainakaan ole suoraan vastakkain presidentin ja tulevan valtioneuvoston vetäjän linjaukset. Sen takia on myös hyvä, että presidentti osallistuu juuri hallituksen muodostamisen alkuvaiheessa tähän prosessiin, vaikkakin sitten lopullinen sanavalta sekä pääministerin valinnassa että koko hallituksen muodostamisessa on myös meidän mallimme mukaisesti eduskunnalla ja huomattavasti selväpiirteisemmin ja selkeämmän työnjaon mukaisesti kuin hallituksen ja valiokunnan enemmistön nyt ajamassa mallissa.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä olen aina edustanut sitä kantaa, että eduskunnan asemaa pitää vahvistaa kaikissa suhteissa, ja pääministerin valinnan siirtäminen tähän taloon on erittäin tärkeä askel juuri tässä suunnassa. Se, että sosialidemokraatit torjuvat tässä eduskunnassa tämän tärkeän ratkaisun, ei voi johtua mistään muusta kuin siitä, että te pelaatte niin sanotusti varman päälle saadakseen oman puheenjohtajanne pääministeriksi. Tässä puolueliittiset lähtökohdat sivuuttavat suuren periaatteen, joka on eduskunnan aseman vahvistaminen.

Ed. L a i n e: Herra puhemies! Vaikka olisi ollut aihetta vastauspuheenvuoron pyytämiseen, se ei oikein sovellu silloin, kun itse on seuraavana puheenvuorolistalla. Kyllä toivoisin, että kun tässä monella on niin paljon sanottavaa, niin pyytäkää varsinainen puheenvuoro, voitte pidemmältä perustella näkökantanne.

Nikulan toimikunnan esitys, jota esimerkiksi viime perjantaina tulin täällä puhujakorokkeella kiittäneeksi, rakentuu, niin kun ed. Nikula äsken sanoi, parlamentarismien pitkälle linjalle eli siis eduskunnan vallan vahvistamisen linjalle. Tämä on se linja, jota vasemmistoliiton edustajat ovat johdonmukaisesti edustaneet kaikissa niissä vaiheissa, kun valtiosäännön muutosasiat nyt ovat olleet eduskunnan käsittelyssä jo viime eduskuntakauden aikana ja tämän eduskuntakauden aikana. Meidän tarkoituksenamme on siis nimenomaan vahvistaa eduskunnan asemaa.

Siitä syystä, kun hallitus luopui osasta Nikulan toimikunnan ehdotuksia, me olemme nyt liittäneet myös perustuslakivaliokunnan mietintöön vastalauseemme. Haluamme siltä osin vahvistaa eduskunnan valtaa a) niiden asioiden osalta, jotka nyt ovat presidentin lopullisesti päätettävissä, ja toisaalta b) haluamme vahvistaa valtioneuvoston valtaa suhteessa tasavallan presidentille kuuluvaan valtaan ja nimenomaan siitä syystä, että valtioneuvosto on kuitenkin eduskunnan luottamuksen varassa toimiva instituutio.

Viime perjantaina selostin vasemmistoliiton vastalauseen sisältöä. Haluan sitä täsmentää nyt yhdeltä osin, joka oikeastaan tuli täällä jo aiemmin ed. Nikulan puheenvuoron yhteydessä esiinkin, nimittäin presidentin nimitysvalta. Mainitsin silloin, että me haluamme sitä vähentää, ja se näkyy meidän vastalauseestamme. Tarkoitin nimenomaan sitä osaa, joka perustuslailla on an-

nettu tasavallan presidentin päätettäväksi myös tällä hallituksen esityksellä. Kun me haluamme tätä nimitysvaltaa esimerkiksi upseerien valinnan osalta kaventaa niin, että se ei jää tasavallan presidentille, niin haluamme muistuttaa siitä, että tasavallan presidentille on kyllä perustuslain ohella tavallisilla laeilla säädetty ainakin 20 eri laissa nimitysvaltaa, joka ei ole siis perustuslaissa mainittua valtaa. Jos oikein muistan, Nikulan toimikunnan mietinnössä sanottiin, että asetuksilla tällaisia nimitysoikeuksia on säädetty yli 70 asetuksessa. Tätä en ole mistään tarkistanut.

Siis vastalauseemme pääkohdat ovat:

1) Valtioneuvosto tulee antamaan ne lakiesitykset eduskunnalle, jotka tähän saakka ovat olleet valtioneuvoston valmisteltavia, mutta tasavallan presidentin antamia. Siis me lähdemme siitä, että valtioneuvosto antaa nämä lakiesitykset.

2) Me ehdotamme luovuttavaksi nyt presidentille kuuluvasta asetuksenantovallasta antamalla tämä valta valtioneuvostolle.

3) Ehdotamme valtionhallinnon toiminnan tarkoituksenmukaisuusvalvonnan siirtämistä eduskuntakeskeiselle pohjalle kumoamalla Hallitusmuodon 32 §, kuten Nikulan toimikunta ehdotti.

4) Me ehdotamme myös Hallitusmuodon 42 §:n kumoamista. Nykyisessä muodossaan tämä pykälä antaa presidentille vallan ratkaista, kuuluuko jokin asia valtioneuvoston ratkaisovaltaan vaiko ei. Tällainen ratkaisuvallta sopii paremmin eduskunnalle, tässä tapauksessa tietysti eduskunnan perustuslakivaliokunnalle, jonka tehtäviin kuuluu määritellä valtiosäännön oikeudellisen toimivallan rajat. Tämä 42 §:n kumoaminen oli myös Nikulan toimikunnan ehdotus.

5) Ehdotamme presidentille nyt säädettyä nimitysvaltaa rajoitettavaksi siten kuin alussa nyt täsmensin viime perjantaista puheenvuoroani.

Tämä kaikki koski ensimmäistä lakiehdotusta eli siis Hallitusmuodon muuttamista. Meidän vastalauseemme sisältää myös pari muutosehdotusta koskien valtiopäiväjärjestystä. Niistä olenaisiin muutosehdotuksemme koskee nimenomaan valtiopäiväjärjestyksen 69 §:ää, jossa hallituksen esityksen mukaan sanottaisiin näin: "Valtiosopimus ja muu kansainvälisoikeudellinen velvoite on eduskunnan hyväksyttävä, mikäli velvoite kuuluu lainsäädännön alaan taikka valtiosäännön mukaan tai muuten tärkeytensä vuoksi edellyttää eduskunnan hyväksymistä jne."

Meidän vastalauseemme tarkoittaa sitä, että tällaiselle sopimukselle on ennakolta hankittava eduskunnan suostumus, ennen kuin ryhdytään sopimaan sopimuksesta. Tämä on siis 69 §:n olennainen muutos meidän ehdotuksessamme. Siis ennen kuin sitoudutaan tuohon sopimukseen, on hankittava eduskunnan hyväksyminen.

Me siis hyväksymme hallituksen esityksen pääkohdat, jotka koskevat juuri pääministerin valintaa eduskunnassa, ja me hyväksymme myös sen sääntelyn, jota hallitus esittää presidentin ja valtioneuvoston päätöksenteon sääntelyn osalta.

Ehkä tässä yhteydessä kannattaa siirtyä joitakin vuosia taaksepäin, kun ed. Louekoski äskén vastauspuheenvuorossaan ed. Tennilälle viittasi johonkin, jota en nyt tunnistanut ainakaan omaksi kannakseni. Olen aikoinaan eduskunnassa esittänyt myös sellaisen mielipiteen, että eduskunnan pitäisi valita kaikki ministerit. Olen tällaisen mielipiteen esittänyt. Nyt tässä tapauksessa vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on valmis hallituksen esityksen hyväksymiseen siten kuin perustuslakivaliokunta tätä kohtaa muutti, eli ministerit valitaan pääministeriehdokkaan esittelystä, ehdotuksesta ja muiden ministerien valinnan tässä tapauksessa siis suorittaa presidentti.

Kolmannen lakiesityksen hyväksymme valiokunnan esittämässä muodossa, ja myös neljännen lakiesityksen me hyväksymme valiokunnan esittämässä muodossa. Tämä koskee ulkoministeriöosuutta, josta ulkoasiainvaliokunta esitti lukuisia huomautuksia perustuslakivaliokunnalle. Perustuslakivaliokunta yhtyi ulkoasiainvaliokunnan huomautuksiin, ja se tyydyttää myös vasemmistoliiton edustajia.

Siis muutosehdotuksemme koskevat ensimmäistä lakiehdotusta ja toisen lain kahta pykälää. Näistä jälkimmäinen eli 69 § on sama kuin ed. Vistbackan vastalauseessa. Miltään muilta osin emme ole samaa mieltä ed. Vistbackan vastalauseessa olevien ehdotusten kanssa, emmekä myöskään hyväksy sosialidemokraattien vastalauseessa tehtyjä ehdotuksia.

Näillä perusteilla, herra puhemies, ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan ensimmäisen ja toisen lakiehdotuksen osalta III vastalauseeseen sisältyvät lakiehdotukset.

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Itse en ole perustuslakivaliokunnan jäsen, joten jokainen pykälä ei ole niin jämptisti tiedossa. Mutta ryhmä on aikoja sitten ottanut periaatteellisen kannan pääministerin valintaan ja myös tasaval-

lan presidentin rooliin, eli lyhyesti: hänen pitää olla isäntä, joka määrää kaapin paikan.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys eräiden hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen säännösten muuttamisesta tähtää siihen, että presidentin valtaoikeuksia supistettaisiin ja samalla eduskunnan valtaa lisättäisiin. Päämäärä eli eduskunnan vallan lisääminen on sinällään hyvä ja kannatettava, mutta mielestäni siihen on lähdetty pyrkimään väärää tietää ja väärissä asioissa. Nyt valiokunnan esittämällä tavalla menetellen viedään presidentiltä mahdollisuudet toimia mahdollisimman täysipainoisesti kansallisen sopumme moottorina ja ylimpänä ohjaajana. Tämän takia on SMP:n edustaja jättänyt perustuslakivaliokunnan mietintöön oman vastalauseensa, jossa on otettu esille ne seikat, joita emme voi lakiuudistuksessa valiokunnan esittämässä muodossa hyväksyä.

Ensiksikin presidentin vahvistamatta jättämän lain uudelleen käsittely eduskunnassa on tulossa liian nopealla aikavälillä. Katson, että olisi parempi tuumata seuraaville valtiopäiville ennen lain uutta käsittelyä. Useinhan tällaisissa tapauksissa on kysymys poliittisesti kuumasta asiasta, jolloin miettimisaika ei koskaan ole pahasta. Siksi katsomme, että nykyinen käytäntö olisi ollut paras vaihtoehto.

Suurin poliittinen ja valtiollisesti merkittävin asia on pääministerin ja valtioneuvoston valintaan ja nimittämiseen liittyvä kysymys. Presidentiltä halutaan viedä todellinen valta pääministerin valintaprosessissa. SMP katsoo, että tähän ei tule mennä. Presidentin tulee edelleenkin toimia vaalien jälkeen pääministeriehdokkaan valinnan vetäjänä.

Nyt valiokunnassa on hyväksytty käytäntö, että eduskunta äänestäisi kolme kertaa pääministeriehdokkaasta ja vasta silloin, mikäli se ei tuo selvyttä asiaan, palattaisiin presidentin vetämiin neuvotteluihin. (Ed. S-L. Anttila: Miksi?) — Ed. S-L. Anttila kysyy, miksi. On hyvä kysyä vierustoverilta, ed. Alarannalta. Käytävillä annetaan lappu käteen, ketä eduskunnassa pitää äänestää. Siksi.

Mielestäni nykyistä käytäntöä olisi tullut muuttaa huomattavasti varovammin. Presidentin olisi tullut edelleenkin kutsua pääministeriehdokas puhemiestä ja eduskuntaryhmiä kuultuaan, minkä jälkeen eduskunnassa olisi äänestetty valiokunnan esittämällä tavalla pääministerin luottamuksesta. Eduskunnan valta olisi tullut mielestäni huomattavan suureksi, sillä äänestähän se vielä koko hallituksen ja sen ohjelman

luottamuksesta pääministerin ilmoituksen yhteydessä hallituksen nimeämisen jälkeen.

Virkanimitysten liiallinen siirtäminen lisää poliittista kähmintää entisestään. Hyväksyn eräiden nimitysten ja asetusvallan osittaisen siirtämisen, mutta osa nyt poistettavaksi esitetystä nimitysvallasta tulisi säilyttää presidentillä. Hän on viimeinen puolueiden ulkopuolinen henkilö, joka voi vielä puuttua virkapaketteihin ja muihin poliittisiin sopimusvirkoihin. Näin on viime aikoina tapahtunutkin, ja se on vaikuttanut itSENSUURINOMaisesti myös hallitukseen.

Koska perustuslakivaliokunnan mietintö on mielestäni virheellinen presidentin valtaoikeuksien kaventamisen osalta, ehdotan, että ensimmäisen ja toisen lakiehdotuksen osalta käsittelyn pohjaksi otettaisiin perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyyn V vastalauseeseen sisältyvät lakiehdotukset.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäkipään puheenvuorosta eivät selvinneet perustelut, minkä takia ed. Mäkipää ja hänen ryhmänsä vastustavat uudistusta. Tässähän kysymys on siitä, että eduskunnalle, joka edustaa vaaleissa valittuna suoraa kansanvaltaa, annettaisiin mahdollisuus tehdä päätös pääministeriehdokkaasta, minkä jälkeen prosessi käynnistyisi. En ymmärrä kommentteja siitä, että annetaan lappuja käytävillä. Kyllä kai ed. Mäkipää tietää ryhmän puheenjohtajana sen, että tässä talossa toimivat poliittiset ryhmät, jotka neuvottelevat ja sopivat asioista. Kysymys onkin siitä, että tällä tavalla aloite olisi tässä talossa, niin kuin sen pitäisikin olla. Todella ihmettelen ed. Mäkipään ja hänen ryhmänsä kantaa. Puheenvuorosta ei ainakaan selvinnyt, miksi te olette sitä vastaan.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen asiassa ed. Mäkipään kanssa. Minkähänlainen prosessi, ed. S-L. Anttila, mahtaisi olla, kun laissa ei sanota mitään sen kulusta ja viitataan vain siihen, että pääministeri valittaisiin samaan tapaan kuin puhemies eli ilman keskusteluja? Jossakinhan ne keskustelut pitäisi käydä. Ne käytäisiin kabineteissa, ed. S-L. Anttila, sellaisissa paikoissa ja ilman sellaista poliittista ohjausta, joka kuuluu meidän parlamentarismiimme. Nyt tasavallan presidentti on tämän hallituksen muodostamista koskevan prosessin sanoisinko ohjaaja. Hän huolehtii siitä, että neuvottelut etenevät asianmukaisesti ja nopeasti ja maa saa joutuisasti hallituksen. Tämä-

hän on presidentin vallankäytön perusidea hallituksen muodostamisen yhteydessä. Jos tämä vallankäyttöelementti jäisi pois, me jäisimme täysin arvailujen varaan, miten hallituksen pääministeri ja muukin hallitus valittaisiin.

Keskustelussa on aikaisemmin viitattu siihen, että tässä on nyt sosialidemokraattien huoli siitä, että saamme sosialidemokraattisen pääministerin. Se ei riipu tästä prosessista. Se riippuu täysin siitä, miten meidän puolueemme menestyy vaaleissa ja minkälaisia yhteistyökumppaneita on löydettävissä tulevaa hallitusta varten. Nämä yhdessä sitten ratkaisevat presidentin johdolla, kenestä tulee pääministeri ja minkälainen hallitus muodostetaan.

Muistutan vielä siitä, että uuden hallituksen on tuotava kokoonpanonsa ja ohjelmansa välittömästi muodostamisen jälkeen eduskunnan hyväksyttäväksi. Se on jo nyt meillä perustuslaissa.

Ed. Mäkipää (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttilan pitäisi kuunnella hieman tarkemmin, mitä sanoin, mutta kansanomaisesti sanoen lähdän siitä, että maassa pitää olla henkilö, joka sanoo, missä kaappi seisoo.

Toiseksi ihan, kuten ed. Louekoskikin sanoi, on tärkeätä, että eduskunnan, hallituksen ja presidentin toiminta käy kiistattomasti yhteen.

Kolmanneksi, ed. S-L. Anttila, teidän edustajatoverinne mainitsi, kun hän oli samaa mieltä pääministerin valinnasta kuin minäkin, että näin tähänkin saakka on ollut, että ei ole demokratiaa vaan käytäväkeskusteluissa ja viimeistään oven ulkopuolella annetaan lappu käteen, ketä milloinkin pitää äänestää. Se siitä demokratiasta!

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen tyytyväinen siitä, että jalot ajatukseni ovat jääneet itämään Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmään. Olen ollut näitä ajatuksia siellä virittelemässä, ja olen vastoin ed. S-L. Anttilan näkemystä täsmälleen samaa mieltä kuin ed. Louekoski.

Kyseinen näytelmä eduskunnassa olisi kuin harrastelijanäytelmä ilman minkäänlaista ohjaajaa, yksi farssi farssien joukossa. Tasavallan presidentin johdolla on aina saatu tähän maahan sellainen hallitus ja sellainen pääministeri, jota on varmasti tarkoitettukin. Niin pitäisi olla nimenomaan jatkossakin. Vaikka eduskunnan parlamentaarista asemaa, vastuuta ja päätösvaltaa lisätäänkin, tässä ohjaajakysymyksessä ei pitäisi sitä tehdä.

Ehdottomasti nykyisessä järjestelmässä, jossa tasavallan presidentti on tietynlaisena näytelmän ohjaajana ja arvovaltaisena sellaisena, asiat pyörivät niin kuin tähänkin saakka. Aikaisemmin puhuin sosialidemokraattien tukemisesta, ja kun luin uudelleen valiokunnan mietinnön, SMP:n ryhmän ed. Vistbackan allekirjoittama vastalause vastaa täsmälleen niitä ajatuksia, joita minulla on asiasta. Näin ollen tulen tietysti kannattamaan sitä mutta tarvittaessa myös sosialidemokraattien ajatusta, koska valiokunnan mietintö ja hallituksen esitys menevät täydellisesti pieleen.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On valittu todettava, että sen enempää ed. Louekoski kuin edustajat Mäkipää ja Aittoniemikään eivät usko kansanvaltaisen järjestelmän toimivuuteen ja poliittisten ryhmien kykyyn sopia ja ratkaista yhdessä asioita. Valitaanhan eduskunnan puhemieskin niin, ettei siinä ole mikään ulkopuolinen taho ohjaamassa. Sitä ennen käydään neuvotteluja, ja niin tultaisiin tässäkin asiassa tekemään.

Minusta on aika selkeä esimerkki edelliseltä vaalikaudelta eli silloin, kun ensin oli ensimmäinen sondeeraaja ja sitten toinen sondeeraaja ja pääministeriksi valittiin henkilö, josta ei ollut lainkaan ajateltu, nauttiiko hän eduskuntaryhmien tai eduskunnan enemmistön luottamusta. Silloin, kun asia pohditaan eduskunnan ryhmien toimesta alkulähtökohtaisesti, päästään minusta ratkaisuun, jossa maalle saadaan pääministeri, joka ensisijaisesti nauttii myös eduskunnan luottamusta.

Nyt täytyy muistaa, että me olemme EU-Suomessa, jossa pääministeri on huomattavasti merkittävämpi toimija kuin tähän saakka. Kun ajatellaan, miten suuri osa meidän vallankäytöstämme myös ulkopoliittikan sektorilla on siirtynyt Brysseliin, tätä kautta meillä pitää olla eduskunnan luottamusta nauttiva ja eduskunnassa yhdessä pohdittu pääministeriehdokas. Onhan sitten järjestelmä, jos sitä ei eduskunnassa löydy, että sen jälkeen asia siirtyy tasavallan presidentin johdettavaksi. Tuntuu vain siltä, ettei uskota demokratiaan, ja se on äärettömän valitettavaa, koska demokratiaa parempaa järjestelmää ei kuitenkaan ole olemassa.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Louekoski ja eräät muut arvuuttelivat sitä, miten pääministerin valinta eduskunnassa voisi tapahtua. Kiinnitän huomiota nyt siihen, että perustuslakivaliokunta sanoo mietinnös-

sään: ”Valiokunnan käsityksen mukaan pääministeriä valittaessa olisi asian luonteen vuoksi käytettävä avointa lippuäänestystä.” Tämä on siis kohta 1. Toiseksi valiokunta sanoo käsityksensä: ”Esityksen perusteluihin yhtyen valiokunta niin ikään katsoo, että pääministeriä valittaessa keskustelu tulisi olla mahdollista sallia eduskunnan päätöksellä.” Tästä johtuen valiokunta ehdottaa, että eduskunnan työjärjestykseen tehdään tarvittavat lisäykset, jolloin vastaus niihin kysymyksiin, jotka nyt tuntuvat häiritsevän, varmasti syntyy tässä talossa.

Lopuksi totean, että jos meneteltäisiin niin kuin sosialidemokraatit ovat ehdottaneet, se on presidentti, joka asettaa pääministeriehdokkaan. Nyt se on kuitenkin, jos valiokunnan kanta hyväksytään siten kuin eduskunnalle esitetään, tässä talossa löydettävä.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni oli kiinnittää huomiota samaan, minkä ed. Laine äsken totesi. Ed. Louekoski ja jo aikaisemmin ed. Alaranta vertasivat tätä mahdollista pääministeriprosessia puhemies valintaprosessiin, ja kuten ed. Laine lainasi perustuslakivaliokunnan mietinnöstä, perustuslakivaliokunta haluaa, että se on erilainen prosessi. Ehkä tässä kaikki eivät ole tulleet tutustuneiksi aivan tarkkaan tähän mietintöön, mistä nyt keskustelemme.

Kaiken kaikkiaan tässä keskustelussa on hie- man sellaista sävyä, että ikään kuin sellainen instituutio tai henkilö, joka tekee vuosittain useita tuhansia poliittisia päätöksiä, olisi muka poliittikan ulkopuolella.

Ed. Kauppinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on keskusteltu nyt valtiotäätöä uudistamisesta. Lyhyesti sanottuna minun mielestäni on epäsuorasti nimenomaan esimerkiksi edustajien Louekosken ja Mäkipään puheenvuoroista tehtävissä sellainen johtopäätös, että tällä ollaan nopeuttamassa poliittisen kentän kaksinapaistumista Suomessa. Pikkupuolueiden merkitys näissä asioissa tulee menemään pois ja suuremmat puolueet kontrolloivat pikkupuolueiden ja omiensa äänestyskäyttäytymistä. Tämä on minusta lopputulos. Välttämättä se ei ole huonokaan, koska meillä poliittisen kentän sirpaleisuus johtaa siihen, että meidän on mahdotonta saada oikea-aikaisesti oikeita päätöksiä suomalaisten eduksi. Tämä selkeyttää kuitenkin kaikista heikkouksistaan huolimatta päätöksentekoa.

Minä itse kyllä vierastan avointa lippuäänestystä silloin kun on henkilövaaleista kysymys, mutta ehkä pitkin hampain olen tässä vaiheessa hyväksymässä sitä.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Menemättä muihin yksityiskohtiin tässä valintaprosessissa on muistettava, että tasavallan presidentti on keskeinen poliittinen vaikuttaja eikä hän toimi niin kuin kuuro ja sokea poliittisessa kentässä, vaan hän ottaa huomioon puolueiden ja eduskuntaryhmien tahdon ja toimii kansalta saamansa mandaatin puitteissa muodostaakseen maahan nopeasti vaalien jälkeen enemmistöhallituksen. Hän ei voi toimia niin, että hän mielivaltaisesti poimii jonkin henkilön pääministeriksi.

Minulle tulee mieleen vuodelta 72 tapahtuma, kun virkamieshallituksen ja vaalien jälkeen silloinen presidentti Urho Kekkonen halusi nimittää nopeasti enemmistöhallituksen ja tapansa mukaan määräsi, että Rafael Paasio muodostaa hallituksen ja hän nimittää Paasion pääministeriksi. Tähän Paasio vastasi keskustelussa Tamminiemessä, että ei se onnistu, kun minä en suostu. Toisin sanoen presidentti ottaa huomioon puolueiden tahdon. Tämä täytyy muistaa.

Se, että presidentti johtaa hallituksen muodostamista, on tärkeää ennen muuta siitä syystä, että presidentin ja pääministerin, siis presidentin ja valtioneuvoston kesken syntyy yhteistoiminta- ja luottamussuhde. Tätä ei saa vaarantaa sillä, että eduskunta ikään kuin presidentin sivuuttaen valitsee mieleisensä pääministerin. Voi historiaa katsellessa huomata monta sellaista saumakohtaa, jossa näin olisi käynyt.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan sen verran vielä ed. Louekoskelle, kun te väititte, että presidentti ottaa aina huomioon puolueiden tahdon. Eihän näin ole. Meillä on aika tuoreessa muistissa esimerkki siitä, että kokoomusryhmä olisi halunnut nähdä aivan toisen nimisen pääministerin kuin valittiin. (Ed. Louekoski: Ei pidä paikkaansa!) — Kyllä pitää paikkansa.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä sosialidemokraattien linjassa on nyt kysymys siitä, että oma Mooses pitää saada johtamaan korvessa vaeltavaa kansaa ja että tämä varmistetaan tällä jarrutuksella. Muustahan ei ole kysymys kuin tällaisesta valtopoliitikasta.

Ed. Louekoski muistaa huonosti poliittista historiaa. Vuonna 87 tasavallan silloinen presidentti Koivisto vetäisi sivusta Harri Holkerin johtamaan yhtä hallitusta, joka ei kovin hyvin edes onnistunut tässä maassa, kuten me muistamme.

Ed. Juvva: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Mäkipään ehdotusta käsittelyn pohjasta.

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Ensiksi kannatan ed. Laineen ehdotusta käsittelyn pohjasta, toisin sanoen että vastalauseemme mukainen pohjaesitys otettaisiin käsittelyyn ensisijaiseksi.

Toiseksi totean, että tässä ollaan ottamassa suhteellisen pitkää askelta parlamentarismien suuntaan. Me olisimme vasemmistoliiton eduskuntaryhmänä olleet valmiita pitemmälle meneviin ratkaisuihin, mm. siihen, että niin sanotut hallituksen esitykset olisivat olleet valtioneuvoston antamia ja vasta eduskunnan käsittelyn jälkeen laki olisi mennyt presidentin vahvistettavaksi, mikä olisi ollut huomattavasti loogisempi käsittelyjärjestys kuin tämä, mikä nyt vielä tässäkin esityksessä on olemassa.

Kuten aikaisemmin totesin, nähdäkseni tämä keskustelukin osoittaa, että mikäli tätä lakiesitystä olisi pyritty viemään kiireellisesti läpi tässä eduskunnassa, niin tästä ei olisi jäänyt juuri mitään jäljelle. Sen takia on ollut aivan järkevää, että tämä käsitellään ns. normaalikäsitteilyjärjestyksessä, jolloin siihen saadaan myös sisältöä kaiken kaikkiaan.

Ed. Koskinen: Herra puhemies! Keskustelun tuoksinassa on unohtumassa ja jäämässä syrjään se suuri peruslinja, joka varsin yksimielisesti eduskunnassa ja perustuslakivaliokunnassa tämän valtiosäännön muutoksen yhteydessä on vallinnut, eli eduskunnan ja valtioneuvoston aseman vahvistaminen. Sinänsä pienehkö yksityiskohta, mutta poliittisen järjestelmän kannalta merkittävä hallituksen muodostaminen, on nyt leimannut tätä keskustelua niin, että unohtuu tuo substanssi, joka on merkittävin osa tästä paketista.

Sosialidemokraatit ovat olleet merkittävin käyttövoima ajamassa Suomeen normaaliparlamentarismia ja siinä yhteydessä eduskunnan aseman vahvistamista. Mutta samanaikaisesti olemme halunneet säilyttää presidentillä luonteavat tehtävät ulkopoliittikan johdossa ja poliittisten kriisitilanteiden ratkaisijana poliittisen järjestelmän vakavoittavana voimana.

Meidän esityksemme hallituksen muodostamisprosessista käy ilmi I vastalauseesta, ja siinä on eriytetty hallitusmuotoon ja valtiopäiväjärjestykseen nämä menettelysäännökset. Hallitusmuodon puolella todettaisiin, että pääministeriksi presidentti nimittää henkilön, jonka eduskunta on valinnut tähän tehtävään siten kuin valtiopäiväjärjestyksessä säädetään. Muut ministerit presidentti nimittää pääministerin ehdotuksesta asianomaisia eduskuntaryhmiä kuuluttuaan. Nimenomaan hallitusmuodossa todettaisiin pääsääntö, että eduskunta valitsee pääministerin. Valtiopäiväjärjestyksen puolella olisi tarkempi menettely siitä, että presidentti käynnistäisi prosessin nimeämällä pääministeriehdokkaan.

Ehdotuksemme mukaan 27 a §:ään kirjattaisiin: "Pääministerin valitsemiseksi tasavallan presidentin tulee puhemiestä ja kaikkia eduskuntaryhmiä kuultuaan nimetä pääministeriehdokas ja ilmoittaa tästä eduskunnalle. Tämä ehdokas tulee valituksi pääministeriksi, jos hän saa avoimessa lippuäänestyksessä annettujen äänten enemmistön. Muussa tapauksessa eduskunnassa toimitetaan avoimena lippuäänestyksenä pääministerin vaali ja, jos kukaan siinä ei saa enemmistöä annetuista äänistä, vielä uusi vaali kahden edellisessä vaalissa eniten ääniä saaneen ehdokkaan välillä. Tässä vaalissa tulee valituksi eniten ääniä saanut ehdokas."

Mallimme mukaan siis aina eduskunnan käsiin jäisi viime kädessä pääministerin valinta, mutta jo presidentin käynnistysvaiheessa tulisi huolehtia siitä, että on edellytykset muodostaa maahan toimintakykyinen parlamentaarinen enemmistöhallitus. Lisäksi vastalauseessa on sinänsä vähämerkityksiset muutosehdotukset ulkoasiainhallinnon nimitysvallan käytöstä, josta jo aiemmin ensimmäisessä käsittelyssä on keskustelua käyty.

Ed. Vistbackan nimissä vastalauseessa esiintyvä malli oli myös meidän puolellamme kehitelty, joten voin ottaa vastuun sekä sosialidemokraattien että SMP:n puolelta esitetystä hallituksen muodostamismallista. Nimittäin tarkoituksemme oli todella vakavasti hakea mahdollisimman laajaa yksimielisyyttä taakseen saava ja toimintakelpoinen malli, joka olisi säilyttänyt selkeän presidentin roolin suomalaisessa valtiosäännössä, mutta samalla voimistanut eduskunnan ja sille vastuunalaisen valtioneuvoston valtaa.

Toivomme edelleen, että tästä voitaisiin asiallisesti keskustella ja pitää mielessä tämä todella pitkä jänne, joka valtiosääntökysymyksissä tarvitaan. Ajatellaanpa muutamia vuosikymmeniä

taaksepäin. Jos yksin eduskunnan käsissä olisi pääministerin nimeäminen, niin esimerkiksi J.K. Paasikivestä ei olisi tullut pääministeriä Suomen sodanjälkeisissä vaiheissa. Toisaalta 50-luvulla olisi varmasti tullut valituksi sellaisia pääministereitä, joilla ei olisi ollut toimintakykyä varsinkin Suomen ulkoisten suhteiden hoidossa.

Lopuksi teen ehdotuksen, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin ensimmäisen, toisen ja neljännen lakiehdotuksen osalta I vastalauseeseen sisältyvät lakiehdotukset.

Ed. M ä k i p ä ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jottei ed. Koskiselä tulisi liian suurta vastuuta, haluan ilmoittaa, että meillä on hyvin saman suuntaiset vastalauseet, mutta mitä tulee periaatteelliseen suureen kysymykseen 27 a §:n osalta, että presidentti ensin kuulisi kaikkia eduskuntaryhmiä, minkä jälkeen hän toisi pääministeriehdokkaan tänne, meidän esittämämme mukaan äänestys tapahtuu suljetussa lippuäänestyksessä päinvastoin kuin SDP:n, eli kaikkea vastuuta ed. Koskisen ei tarvitse ottaa.

Ed. A i t t o n i e m i: Herra puhemies! Minä jo pelästyin, että SMP on taantunut niin, ettei se enää omia ehdotuksiaan pysty tekemään, mutta näin varmasti ei olekaan. Kyllä tämä varmasti on ed. Vistbackan oma ehdotus. Ed. Mäkipää, minä suorastaan helpotuin, kun kuulin, että on vielä iskua.

Herra puhemies! Aikanaan kun eduskunnassa päätettiin siitä, että presidentin valtaoikeudet eduskunnan hajottamisessa vesitetään, jyrkästi vastustin sellaista. Jos sellainen tilanne tulisi, jossa olisi syytä eduskunta hajottaa, ja se tapahtuisi pääministerin aloitteen pohjalta, niin eihän siitä tule mitään. Eihän sellainen pääministeri, joka on ajautunut poliittiseen umpikujaan sekä pääministerinä toiminnallisesti että puolueen johtajana, osaa mennä pyytämään, että eduskunta hajotettaisiin, koska hän tietää varmuudella, että siinä on edessä poliittinen tappio. Tämä päätös oli aikanaan väärä ja eräät muutkin, mutta en puutu nyt siihen.

Mutta kun tuli kysymys edustuksesta Euroopan unionissa ja siihen liittyvistä valtaoikeuksista, olin kyllä kääntämässä takkia siihen suuntaan, mihin eduskunta ja perustuslakivaliokunta ovat päätyneet. Toisin sanoen, että valtioneuvosto ja pääministeri toimii linkkinä Euroopan unionin ja eduskunnan välissä sekä edustuksellisesti että asioista informoivana tähän suuntaan. Olin sitä mieltä, että tämän tekee ehdottomasti

pääministeri, enkä lähde sitä enää sen enemmästi selittämään, kun sanoin silloin, että kysymys on eräänlaisesta uudesta poliittisesta toiminnasta ulkoisesta sisäpolitiikasta tai sisäisestä ulkopoliitiikasta.

Euroopan unionin päätöksenteko tällä hetkellä on aivan uusi päätöksenteon kenttä. Tältä pohjalta lähdän siitä, että nimenomaan valtioneuvosto ja pääministeri tällaisessa toiminnallisessa päätöksenteossa on paras edustaja. Vahinko vain, että tämä asia päätettiin kääntämällä musta valkoiseksi perustuslakivaliokunnan mietinnössä. Pykälä jätettiin ennalleen mutta käännettiin pohja ylöspäin ja sanottiin, että tämä tarkoittaakin nyt tätä. Ei tasavallan presidentti tule tällaista hyväksymään. Kun on todennäköistä, että ensi eduskunnan aikana näitä presidentin valtaoikeuksien leikkauksia tulevien vallankäyttäjien osalta aika tavalla jarrutellaan, niin presidentti saa uutta vettä myllynsä väittäen myös, ettei tämä perustuslakivaliokunnan mietinnössä oleva selitelmä sido häntä millään tavalla.

Mutta niin kuin sanottu, olin sitä mieltä tästä Euroopan unionin suuntaan tapahtuvasta eduksesta. Mutta nyt, kun puhutaan tästä, en missään tapauksessa voi hyväksyä hallituksen näkemyksiä. Ensinnäkin mitä tulee pääministerin valintaan, sen tulee tapahtua juuri sillä tavalla kuin on ehdotettu, sillä tavalla kuin tähänkin saakka. Hyvä on, äänestellään sen jälkeen täällä eduskunnassa, kun tasavallan presidentti on poliittista kenttää haisteltuaan tehnyt päätöksensä presidenttiehdokkaasta, äänestellään silloin täällä. Mutta pelinavaajan täytyy olla muualla kuin täällä eli tämän näytelmän ohjaaja, dramatisoija, miksi sitä nyt sanotaan. Taisi mennä vähän liian pitkälle, mutta olkoon.

Tämä asia on aivan selvä, ja tässä asiassa nimenomaan ed. Vistbackan allekirjoittama vastalause, jossa puhutaan suljetusta lippuäänestyksestä, on aivan paikallaan. Se sopii juuri meikäläisen ajatteluun kuin nenä päähän. Mitäs siinä, näinhän ajateltiin vilpittömästi silloin aikanaan, kun SMP:ssä oltiin, ja se osoittaa, ettei tässä takkia mitenkään käännellä. Asiat ovat asioita ja eduskuntaryhmä on eduskuntaryhmä. Ei sitä käännellä.

Toinen asia, mitä en hyväksy alkuunsaakaan, on se, että nämä poliittiset virkanimitykset nyt halutaan siirtää pois tasavallan presidentiltä. Tasavallan presidentin tekemät nimitykset ovat myös poliittisia, varmasti monta kertaa syvästi, mutta niitä ei koeta eikä mielletä sellaisiksi.

Mutta jos nyt valtioneuvostolle siirretään korkeiden virkojen nimitysoikeutta, ei voi päästä muuhun tulokseen kuin siihen — kun kovasti on pyytäjiä, poliittisesti hyviä palvelijoita, jotka ovat palvelleet puolueita, sellaisia, joiden suu yritetään tukkia pikkuisen lahjomalla, sellaisia, jotka ovat pelinsä pelanneet poliittisessa elämässä ja tarvitsevat tulevaisuutta, tällaisia tarpeita on paljon — että nyt halutaan valtioneuvostolle, vetää sitä sitten demarit tai keskusta, saada lisää tavaraa, mistä on jakaa tällaisille onnettomille, jotka tarvitsevat näitä virkoja tai sitten muuten ovat tehneet puolueen eduksi hyvää. Tästä kysymys on, ja näin kansalaiset tämän ymmärtävät. Jos nimitysvaltaa siirretään valtioneuvostolle, kysymys on poliittisten nimitysten lisäämisestä ja tämän tavarantoiminnan, mistä korttia jaetaan, lisäämisestä. Kun se on tasavallan presidentillä, kansalaiset luottavat siihen huomattavasti enemmän.

En, herra puhemies, puutu näihin muihin asioihin, mitä valiokunnan mietinnössä ja hallituksen esityksessä on. Olen SMP:n ehdotuksen takana ja tarvittaessa sosialidemokraattien ehdotuksen takana, jos SMP:n homma luiskahtaa välistä pois. Se vastaa minun aikaisempaa kantaani. Talossa täytyy olla isäntä ja sillä siisti. Olen mielestäni saanut tämän sanoa, sen jälkeen kun minua sanottiin takinkääntäjäksi, mutta se olikin EU-suuntaan. Mutta se oli harkittu, moneen kertaan harkittu ja perusteltu ratkaisu. Talossa täytyy olla isäntä. Mikä sellainen varamies on, kun sanotaan, että täytyy olla varamies yhteiskunnassa, joka astuu silloin esiin, jos mikään muu ei enää auta? Mitä sellainen varamies tekee, jollei sillä ole housujakaan jalassa, kun se tulee esille? Täytyyhän sillä olla yhteiskunnassa valtaa ja arvostusta, ja arvostus perustuu suomalaisessa yhteiskunnassa vain valtaan. Sen takia presidentillä pitää olla valtaa.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi toistaa hyvin usein, että talossa pitää olla isäntä, ja se on varmasti aivan paikkansa pitävä ja oikea havainto. Mutta se lainsäädäntöratkaisu, mitä hän asettui kannattamaan, tarkoittaa että hän haluaa tähän taloon isännäksi naapurin isännän.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Haluan ihan muutamalla sanalla puuttua pariin seikkaan tässä hallituksen esityksessä. Kysymyksen on siitä että tämä Nikulan toimikunta asetettiin ja perustettiin nimenomaan täyttämään eduskunnan tahto, joka ilmiannettiin 80-luvun lopussa eli

silloin, kun ed. Louekoski esitteli ja eduskunta hyväksyi lakiesityksen, valtiosääntömuutoksen, siitä, että tasavallan presidentti valitaan suoralla kansanvaalilla. Silloin vastapainoksi presidentin valtaoikeuksien lisääntymiselle, koska suora kansanvaali merkitsee juuri sitä, että presidentin vallan lähde ja valtaoikeudet samalla lisääntyvät, haluttiin lisätä eduskunnan valtaa ja kaventaa tietyissä sisäpoliittisissa asioissa presidentin valtaa.

Nikulan toimikunnan perustelut ja mietintö ovat nimenomaan tästä 80-luvun päätöksestä lähtöisin, ja nyt nämä ovat tulossa meille voimaan. Ne eivät kuitenkaan tule siinä muodossa kuin toimikunta esitti, eli sosialidemokraatit eivät ole pysyneet niissä kannoissaan, joita he toimikunnassa aikanaan esittivät. Nikulan toimikunnan mietintö oli yksimielinen ja sosialidemokraatit hyväksyivät sen, että pääministerin nimitämisprosessi siirretään eduskunnalle. Nyt tämä ei tapahdu, ellei uusi eduskunta aikanaan 2/3:n enemmistöllä sitä hyväksy.

Ed. Louekoski sanoi yhdessä vastauspuheen-vuorossaan tässä keskustelussa minulle, että presidenttiä tarvitaan, jotta Suomi saadaan nousuun ja toimimaan presidentin avulla. Eli onko todella kysymys siitä, että presidentille halutaan antaa enemmän sisäpoliittista valtaa kuin mitä hänellä tällä hetkellä on? Kuten huomataan, presidentin valtaoikeudet tässä suhteessa ovat edelleenkin hyvin laajat ja monikäyttöiset, ja se, että presidentin valtaa pääministerin nimitämisprosessissa kavennetaan, ei suinkaan vie presidentiltä niitä mahdollisuuksia ja toimivaltaa, jotka hallitusmuoto edelleenkin tuntee. En halua, että Suomeen kehittyä Yhdysvaltain kaltaisen vahvaan presidenttiin perustuva järjestelmä, vaan todella toivon, että kun Suomi on hyväksynyt itselleen Euroopan unionin jäsenyyden, niin tässä suhteessa myös meidän omat tapamme ja oma lainsäädäntömme eurooppalaistuisi, eli että parlamentarismi kehittyisi ja Suomen eduskunnalla, lainsäädäntöelimellä, olisi se valta, joka sille kuuluu.

Mielestäni presidentin Suomen kaltaisessa järjestelmässä tulee olla kriisien laukaisija ja parlamentaarisen järjestelmän toiminnan takaaja. Hänen ei tarvitse välttämättä puuttua jokaikseen sisäpoliittiseen kriisiin ja sisäpoliittiseen tapahtumaan, vaan ne kuuluvat poliitikoille. Poliitikot riidelkoot ja puolueet tappakoot vaikka itsensä hengiltä tässä riitelystä. Mutta jos demokratian toimiminen riitelystä vaarantuu, niin silloin presidentillä täytyy olla valtuuksia, joilla

hän kriisin voi ratkaista, ja niitä tällä esityksellä ei viedä pois.

Arvoisa puhemies! Olisin puuttunut yhteen yksityiskohtaan perustuslakivaliokunnan mietinnössä, ja se koskee enemmistön kantaa siitä, että pääministeri on valittava eduskunnassa avoimin lipuin. Hallituksen esityshän lähti siitä menettelystä, että valinta toimitettaisiin suljetulla lippuäänestyksellä, kuten puhemiehen valinta. En vielä kukaan erityisemmin ole ymmärtänyt, minkä vuoksi tämä järjestelmä muuttui perustuslakivaliokunnassa, minkä vuoksi hallituksen esitys ei valiokunnan jäsenille kelvannut. (Ed. Laine: Avoimuutta!)

Avoimuus on tietenkin paikallaan, mutta minusta pääministerin valinnassa ollaan menossa käytäntöön, jossa itsestäänselvää pääministeriä ei ole. Minä haluan, että eduskunnan tahto, yksittäisten kansanedustajien tahto ratkaisee tässä vaalissa. Ja se ei kyllä ratkaise, kun on avoin lippuäänestys. (Ed. Laine: Entä mustat hevoset?) — Mustat hevoset? Ei ketään voida valita pääministeriksi ilman eduskunnan, kansanedustajien tahtoa. Mustat hevoset ilmeisesti tulevat meidän pääministerijärjestelmäämme, kun nykyinen valinta on käytössä seuraavien vaalien jälkeen. Pelkään pahoin tai jopa uskon, että kukaan poliitikoista, suurtenkaan puolueiden puheenjohtajista ei tällä hetkellä kelpaa presidentille siihen ajatukseen, että Suomeen täytyy saada toimiva yhteistyö ja että se yhteistyö voidaan rakentaa vain sellaisen pääministerin avulla, joka on puolueista ulkopuolella. Minä uskon, että meillä seuraavien vaalien jälkeen ei ole pääministerinä SDP:n puheenjohtaja Lipponen vaan presidentin työllisyystyöryhmän vetäjä Matti Pekkanen. Tämä on spekulatiota, ja aika näyttää, miten tässä käy.

Avoimeen ja suljettuun lippuäänestykseen liittyy vielä sellainenkin asia, että uskon vakaasti, että Suomi on myös siinä suhteessa menossa kohti enemmistöparlamentarismia, että meille aikaa myöten pikkuhiljaa kehittyä samanlainen kahden blokin järjestelmä kuin Ruotsissa, Englannissa tai Saksassa. Mielestäni tässä sinänsä ei ole mitään pahaa. Onhan Ruotsissakin porvaripuolueita useampia kuin yksi ja myös vasemmistopuolueita on useampia kuin yksi. Perustuslakivaliokunnan mietinnön mukaan meidän lähtökohdammehan pääministerin muodostamisessa on se, että vetovastuu annetaan suurimman puolueen puheenjohtajalle.

En ole aivan varma siitä, onko tämä resepti toimiva, koska esimerkiksi, jos pelitään Ruotsin

tilanteeseen, niin Carl Bildt ei suinkaan ollut suurimman puolueen puheenjohtaja silloin, kun hän aikanaan muodosti Ruotsiin hallituksen, vaan suurin puolue oli SDP. Mutta SDP ja vasemmistoliitto eivät pystyneet enemmistöhallitusta siinä tilanteessa muodostamaan, jolloin vetovastuu jäi kokoomuksen puheenjohtajalle. En ole keksinyt sitä, jos ei hyväksytty, että suurimman puolueen puheenjohtaja käynnistäisi eduskunnan piirissä hallituksen muodostamistehtävät, millä tavalla tämä ratkaistaisiin, jos suurimman puolueen puheenjohtaja ei pysty esimerkiksi vasemmiston turvin muodostamaan enemmistöhallitusta. Ilmeisesti lähtökohtana täytyisi silloin olla se ajatus, että se on vaalien todellinen voittaja, joka ensimmäisen vetovastuun pääministerin muodostamisessa ottaa.

Kolmas asia, mihin haluaisin puuttua, on se, olisiko tämä asia pitänyt käsitellä kiireellisesti vai normaalissa päiväjärjestyksessä. Kun tämä asia nyt jää vuoden 1999 eduskuntavaaleihin ja vuoden 2000 presidentinvaaleihin, minulla on pelko, että tämä ei koskaan tule voimaan sen takia, että tuleva eduskunta ei hyväksy tätä eduskunnan päätöstä, mikä nyt yksinkertaisella enemmistöllä tulee, koska lopullinen päätös edellyttää kahden kolmasosan enemmistöstä. Syy, minkä vuoksi se ei hyväksy, on se, että silloin painavat päivänpoliittiset laskelmat koskien vuoden 1999 eduskuntavaaleja ja nimenomaan vuoden 2000 presidentinvaaleja. Tämän vuoksi minusta olisi ollut parempi, että olisi löydetty yksimielisyys ja asia olisi saatu tämän eduskunnan aikana lopullisesti voimaan. Näin nyt ei kuitenkaan käynyt.

Vielä muutama sana siitä, että yhteiskunnallisen keskustelu on tietenkin ajautunut tällä hetkellä sellaiseen tilanteeseen, että eduskunnan vallan lisäämiselle ei ole juuri kannattajia, ja presidentin vallan kasvattaminen on kyllä kansalaisten mielestä oikeutettua. Tällaisen kuvan syntyminen on tietenkin valitettavaa. Mutta olen sitä mieltä, että syy siihen ei ole kansassa eikä itse asiassa se ole kyllä presidentissäkään, vaan syy on meissä poliitikoissa ja meidän omista tavoistamme toimia, tehdä tätä päivänpolitiikkaa, ja se ei aina ansaitse kyllä kiitosta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean, että en yhdy siihen pessimis-

miin, mikä oli ed. Ukkolan puheenvuoron lopussa. Alkuosaan tarkentaisin sen, että 13.3.1990, kun eduskunta hyväksyi uuden presidentin vaalittavan ensi kerran, esitin pontta, jota todella ed. Louekoski kannatti ja jonka eduskunta lähes yksimielisesti hyväksyi ja joka edellytti juuri näiden vastuu- ja valtasuhteiden tarkistamista siihen suuntaan, kuin nyt on tapahtumassa.

Mutta tarkennuksena sanon, että käsittelyssä oleva esitys pohjautuu pitkälti Nikulan toimikunnan mietintöön, joka todella oli yksimielinen. Hallitus antoi esityksen n:o 285 viime vuodelta, jossa oli tietyiltä osin karsittu tätä Nikulan toimikunnan esitystä. On syytä todeta, että perustuslakivaliokunta taas eräin osin paransi esitystä siihen suuntaan, kuin Nikulan toimikunnan mietinnössäkään asioita oli ehdotettu.

Oikaistakoon nyt se, että perustuslakivaliokunnan kanta, joka nyt on käsittelyssä, on erilainen kuin tuo sosialidemokraattien kanta, jota ed. Ukkola täällä kovasti kritisoi. Siis sosialidemokraattien kanta ei saanut perustuslakivaliokunnan enemmistön tukea, joten siltä osin selkeytän vielä sitä, että tämä perustuslakivaliokunnan esitys on selvästi parempi kuin hallituksen alkuperäinen esitys, mutta toisaalta eräin osin heikompi kuin Nikulan toimikunnan esitys.

Vielä sen verran tästä kaksipuoluejärjestelmästä, että viittaisin vain Tanskaan, missä on samantapainen järjestelmä kuin Ruotsissa. Siellä ei ole mitään blokkaa. Siellä on hyvin monia puolueita, jotka liittoutuvat aika erikoisilla tavoilla. Se on verrattavissa ehkä Suomen tilanteeseen.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. V ä h ä n ä k k i: Arvoisa puhemies! To-dellakin, ikävä kyllä, sosialidemokraattien välitysesitys tässä asiassa ei saavuttanut perustuslakivaliokunnan enemmistön hyväksymistä, mutta joka tapauksessa pidämme sitä edelleen hyvänä. Kannatankin tässä yhteydessä ed. Koskisen äsken esittämää, perustuslakivaliokunnan mietinnön I vastalauseeseen pohjautuvaa ehdotusta, joka sisältää siis sen ajatuksen, että näkemyksemme mukaan meidän esittämällemme tavalla nimenomaan pääministerin nimittämismenettely parlamentarisoituu ja eduskunnan enemmistön tahdon mukainen henkilö tulee sitä kautta pääministeriksi nimitetyksi kuitenkin siten, että presidentille kuuluva merkitys edelleen pysyy voimassa.

Mikäli riittävää yksimielisyyttä tämän asian taakse ei tule, niin uskon, että asia tullaan käsittelemään normaalissa järjestyksessä eli kaksilla eri valtiopäivillä.

Samalla toteaisin, että henkilökohtaisesti olisin huomattuani keskustan ja kokoomuksen ryhmän vastenmielisyyden tekemäämme esitystä kohtaan ja nähtyäni, että se ei saa tarpeeksi kannatusta, ollut entisen käytännön kannalla eli sen, että lakia ei olisi tältä osin lainkaan muutettu. Mutta pidän kuitenkin tämän kannatukseni voimassa.

Vielä olisin todennut ulkoministeriöstä annetun lain osalta, että aina on Suomessa ulkoministeriö ollut muiden ministeriöiden rinnalla primus inter pares, ensimmäinen vertaistensa joukossa, johtuen siitä, että hallitusmuodon 33 §:n mukaan ulkopoliittikan johto kuuluu presidentille. Pidämme tämän vuoksi myös tärkeänä tärkeänä, että hän myös nimittää osastopäälliköt.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

16) Ehdotukset laiksi Suomesta Euroopan parlamenttiin valittavien edustajien vaaleista

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 351
Lakialoite n:o 89
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsitteelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 1 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 2 ja 3 § ja 2 §:n edellä oleva väliotsikko, 4—10 § ja 4 §:n edellä oleva väliotsikko, 11—13 § ja 11 §:n edellä oleva väliotsikko, 14—17 § ja 14 §:n edellä oleva väliotsikko, 18—21 § ja 18 §:n edellä oleva väliotsikko, 22—26 § ja 22 §:n edellä oleva väliotsikko, 27—30 § ja 27 §:n edellä oleva väliotsikko, 31—35 § ja 31 §:n edellä oleva väliotsikko sekä 36 ja 37 § ja 36 §:n edellä oleva väliotsikko, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy perustuslakivaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

17) Ehdotukset laeiksi valtiopäiväjärjestyksen ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Toinen käsittely
Lakialoite n:o 110
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 19

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 19. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsitteelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 42 a, 83, 83 a, 86 ja 88 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 5 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

neljännen lakiehdotuksen 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

18) Ehdotus laiksi lääkelain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 337
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 52

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 52. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitteelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Muttilainen: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan lääkelakia muutettavaksi siten, että siinä otetaan huomioon

Euroopan unioniin kuuluvissa valtioissa vuoden 95 alusta käyttöön otettava uusi lääkevalvontajärjestelmä. Tämän mukaiset muutokset ovat tarpeellisia. Näiden muutosten lisäksi ehdotetaan täsmennettäväksi lääkkeiden toimittamista sairaala-apteekeista ja lääkekeskuksista sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin. Tämän säännöksen muuttaminen on perusteltua kuntien ja kuntayhtymien välisten yhteistyörajoitteiden poistamisella.

Hallituksen esitys sekä valiokunnan mietintö jättävät kuitenkin vielä tarpeettomia rajoitteita, ja ne aiheuttavat eriarvoisuutta kuntien kesken yksinomaan sillä perusteella, miten kunta maantieteellisesti sijaitsee suhteessa sairaala-apteekkiin tai lääkekeskuksen sijaintikuntaan. Tässä yhteydessä olisi oikeudenmukaista pyrkiä siihen, että kaikki kuntayhtymän jäsenkunnat ovat samassa asemassa, mikäli ne haluavat hankkia terveydenhuollon tai sosiaalitoimen laitoksissa käytettävät lääkkeet kuntayhtymän sairaala-apteekista tai lääkekeskuksesta.

Nyt tätä hankintaoikeutta voivat käyttää vain ne kunnat, joissa sijaitsee sairaala-apteekki tai lääkekeskus, sekä ne kunnat, joiden maa-alueet rajoittuvat sijaintikuntaan. Esimerkiksi sijaintikuntien ympärillä olevat reikäleipäkunnat rajaaavat kaikilta muilta kunnilta mahdollisuuden hankkia lääkkeitä sairaala-apteekista tai lääkekeskuksesta. Tämä vie kunnilta valintaoikeuden ja jättää ne apteekkien armoille. Otan esimerkin Helsinki — Uusimaa: Hyksin sairaala-apteekista voisivat hankkia lääkkeitä naapurikunnat Vantaa, Sipoo ja Espoo, mutta eivät enää muut kunnat. Sama koskee myöskin muita kuntayhtymiä. Poikkeuksen tästä tekee Hyksin lääkkeiden osalta sen itse valmistamat lääkkeet sekä ainoana maahan tuomat lääkkeet.

62 §:n 4 momentin perusteella tähän on mahdollisuus saada poikkeuksia, mutta käytäntö on kuitenkin osoittanut, että hankintaluvan saaminen on erittäin hidasta ja vaikeata. Olen tässä kuvannut niitä ongelmia, joita liian pienet askeleet tässä aiheuttavat. Näiltä ongelmilta voidaan välttyä, kun muutetaan lakiesitystä niin, että kaikilla niillä kunnilla, jotka kuuluvat johonkin tiettyyn kuntayhtymään, on oikeus hankkia lääkkeitä siinä kuntayhtymässä sijaitsevasta sairaala-apteekista tai lääkekeskuksesta. Lakiesityksen muuttaminen ehdotuksemme mukaisesti ei maksaisi valtiolle mitään. Se parantaisi kunnallisten ja julkisten laitosten lääkkeiden hankintamahdollisuuksia sekä myöskin todennäköisesti laskisi lääkkeiden kustannuksia.

Arvoisa puhemies! Tässä on vain yksi pykäläesitys. Nyt on mahdollista, että teen esityksen pohjasta, tai toinen mahdollisuus, että yksityiskohtaisessa käsittelyssä teen sen esityksen.

Jos rouva puhemies sallii, teen kuitenkin ehdotuksen, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Ed. V ä h ä n ä k k i: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Muttalaisen juuri tekemää ehdotusta. Mielestäni se hyväksyttynä mitä suurimmassa määrin vähentää sitä privilegioiden viidakkoa, mitä apteekkilaitoksessa ja yleensä lääkkeenjakelun yhteydessä tässä maassa on. Tämä muutos parantaisi kuntien mahdollisuuksia hoitaa kuntalaistensa terveyttä.

Ed. K a u p p i n e n: Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. Muttalainen otti tässä esille tärkeän asian, joka oli valiokunnassakin esillä. Pidän erittäin ikävänä sitä, että valiokunnassa ei voitu löytää yhteisymmärrystä ja vedottiin vain tämän asian suhteen siihen, että on valmistumassa uusi lääkelaki ja siinä yhteydessä asia korjataan.

Mutta tähän liittyy — totta puhuaksemme — aivan niihin samanlaisiin revirin vartiointiasioihin, mitä muutamat muutkin tahot ovat pitäneet yllä. Tässähän kävi ilmi, että lain valmisteluvaiheissa eri osapuolet olivat olleet yksimielisiä asiassa, mutta asiantuntijoita kuultaessa huomattiin, että Kuntaliiton edustajat olivatkin eri mieltä tai halusivat tarkentaa asiaa. Näin ollen se valiokunnassa jäi toteuttamatta.

Toivon tietysti, että lääkelain kokonaisuudistuksen yhteydessä tämä eräänlainen kartellijärjestelmä purkautuisi kokonaisuudessaan, niin että lääkkeiden hankkiminen sekä yhteiskunnan laitoksiin että myöskin apteekkeihin tulisi yksinkertaisimmaksi kaikista EU:n maista niin, että Suomessa ei tarvita erillistä tukkartelliporrasjärjestelmää, joka on osa ja varsin merkittävä osa hinnanmuodostuksesta.

Ed. M u t t a i l a i n e n: Arvoisa puhemies! Oli miellyttävä kuulla, että ed. Kauppinen ajattelee saman suuntaisesti kuin itsekin ajattelen, mutta todella pahoillani olen siitä, että vielä nyt ei päästy tähän ratkaisuun.

Tässä nyt nimenomaan kunnat ja kuntien laitokset menettävät ja tämä suosii monopoleja eli yksittäisiä apteekkeja. Se, että sosiaali- ja terveysministeriö on mieluummin kuunnellut apteekkarien ääntä kuin kuntien ääntä, on kyllä

mielestäni todella hyvin valitettava asia. Toivonkin vielä hartaasti, että eduskunta äänestyksessä ottaa pohjaesityksemme huomioon ja lakiehdotus käsitellään sen mukaisesti. Toistan vielä ker-
ran sen, että tämä ei todellakaan maksa valtiolle mitään. Päinvastoin tässä säästetään yhteisiä julkisia varoja.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

19) Ehdotukset laeiksi työntekijäin eläkelain 1 §:n sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (urheilijoiden sosiaaliturva)

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 356

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 53

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 53. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

viidennen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotukseen neljännen lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

20) Ehdotus laiksi maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 365

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 54

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 54. Ensin

sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

21) Ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuodon 51 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Lakialoite n:o 86

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 23

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 23.

Keskustelu:

Ed. V a r p a s u o : Arvoisa puhemies! Tänään oli kolmannessa käsittelyssä kuntalaki. Kuntalain valiokuntakäsittelyn yhteydessä tuli selkeästi ilmi se, että kunnallisen itsehallinnon perustuslain tasoinen vahvistaminen olisi tarpeen. Sitä on vaadittu jo viimeiset 20 vuotta ja sitä myös tarkoitti lakialoitteeni hallitusmuodon 51 §:n muuttamisesta.

Valitettavasti perustuslakivaliokunta päätti lakialoitteen hylätä, mutta sinänsä hyvä asia on se, että perustuslakivaliokunta yhtyi samaan ajatukseen kuin hallintovaliokuntakin siitä, että hallitus valmistelisi esityksen kuntien itsehallintoa koskevien hallitusmuodon säännösten ja tähän liittyvän valtion ja kuntien taloudellisten suhteiden perusteita koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Nimittäin tämän lainsäädännön uudistamisen välttämättömyys on tullut aivan ilmeiseksi.

Perustuslakivaliokunta itse toteaa kannanotossaan, että perustuslain jälkeenjääneisyys on ilmiselvä ja että valtion ja kuntien taloussuhteita ei ole nimenomaisesti otettu huomioon itsehallintosäännöksissä. Tätä myös itse tarkoitin, kun aloitteeni tein. Eli nämä taloussuhteet kaipaavat selvittämistä ja nimenomaan myös perustuslain tasolla selvittämistä. Tämä on tullut sitäkin ilmeisemmäksi, kun perustuslakivaliokunnassa on ollut käsiteltävänä perusoikeusuudistus, jossa nimenomaan julkisen vallan käsite on riittävästi

selvittämättä. Ja jotta nämä käsitteet tulisivat selviksi ja jotta yleensä myös kunnallinen itsehallinto vahvistuisi, niin toivottavasti eduskunta hyväksyy toivomusaloitteen n:o 27 näitten suhteitten riittävän syvällisestä selvittämisestä hallituksen esityksen muodossa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

22) Ehdotus laiksi kiinteistöverolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Lakialoite n:o 64/1993 vp
Toivomusaloite n:o 27
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 95

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 95.

Keskustelu:

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Muistan hyvin, että kun ed. Rossin lakialoite lähetettiin täysistunnosta valiokuntakäsittelyyn, niin keskustelussa asetettiin kannattamaan sitä. Nyt kun valtiovarainvaliokunta on aloitteen käsitellyt, se on saanut aika lailla toisenlaisen muodon kuin mitä ed. Rossi silloin tarkoitti. Minä valitan, että näin on tapahtunut.

On tietenkin myönnettävä, että tämä on toinen päänavaus. Kerran aikaisemmin täällä muistaakseni tehtiin hallituksen ehdotuksesta eräs kiinteistöverolakia koskeva vähän vastaavan kaltainen muutos.

Se, minkä vuoksi olen nyt huolissani lakiehdotuksen sisällöstä, on se, että tästä puuttuvat esimerkiksi urheiluseurojen ja kulttuurijärjestöjen sekä kulttuurisäätiöiden omistamat kiinteistöt. Niitä ei tämän pykälän mukaan olisi mahdollista kuntien vapauttaa. Olen nyt kuullut, että jos tässä asiassa aikoo tehdä muutosehdotuksia, vaarantaa tämänkin vähän läpimenon, josta valiokunta on ollut suurin piirtein yksimielinen. Tässä vaiheessa tyydyn nyt edellä kertomaani.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

23) Ehdotus laiksi vakuutusyhdistyslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 357
Talousvaliokunnan mietintö n:o 59

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 59.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

24) Ehdotukset laeiksi vakuutusyhtiölain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä laeiksi ulkomaisia vakuutusyhtiöitä koskevien säännösten muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitykset n:ot 330 ja 348
Talousvaliokunnan mietintö n:o 60

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 60.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

huomiseen täysistuntoon:

25) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 21 (K 7)

seuraavaan täysistuntoon:

26) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 22 (HE 306)

27) Lakivaliokunnan mietintö n:o 25 (HE 233)

huomiseen täysistuntoon:

28) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 18 (K 17/1993 vp)

29) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 19 (A 3 ja 8)

30) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 20 (A 6 ja 7)

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 17.35.

31) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 21 (A 5)

Täysistunto lopetetaan kello 17.27.

32) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 22 (A 4)

seuraavaan täysistuntoon:

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

33) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 30 (HE 298)

huomiseen täysistuntoon:

34) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 51 (K 12)

